

Η Βιομηχανία Ιδιωτικοποιήσεων στην Ευρώπη

Sol Trumbo Vila και Matthijs Peters

ΕΠΩΛΗΘΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνοπτική παρουσίαση	4
Εισαγωγή	6
Η κρατική βοήθεια στον χρηματοπιστωτικό τομέα οδήγησε στα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων	7
Το σκεπτικό των υποστηρικτών των ιδιωτικοποιήσεων	8
Η επιχείρηση της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε διαδικασίες ιδιωτικοποίησης	11
Ευσταθούν τα επιχειρήματα υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων;	14
Βοηθούν οι ιδιωτικοποιήσεις τις κυβερνήσεις να αντλήσουν κεφάλαια για να αποπληρώσουν τα χρέη τους;	14
Οδηγούν οι ιδιωτικοποιήσεις σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα;	15
Περιπτωσιολογικές μελέτες ιδιωτικοποιήσεων – ιδιωτικά κέρδη και δημόσιες απώλειες	17
Ελλάδα	17
Ιρλανδία	20
Ηνωμένο Βασίλειο	20
Ισπανία	22
Πορτογαλία	22
Ιταλία	23
Κύπρος	24
Το παράδοξο των ιδιωτικοποιήσεων: το κινεζικό κράτος εξαγοράζει ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας	25
Συμπεράσματα	26
Υποσημειώσεις	28

Συνοπτική παρουσίαση

Τα τελευταία χρόνια, οι Ευρωπαίοι πολίτες έχουν γίνει μάρτυρες ενός κύματος ιδιωτικοποιήσεων στις χώρες τους.

Η έκθεση του Transnational Institute (TNI), *Ιδιωτικοποιώντας την Ευρώπη* (Privatising Europe),¹ που δημοσιεύθηκε το 2013, έδειξε τον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) χρησιμοποίησαν την οικονομική κρίση για να επιβάλουν προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων σε χρεωμένες χώρες της ΕΕ, παρά τη σημαντική λαϊκή αντίθεση σε αυτά.

Τρία χρόνια μετά, η παρούσα έκθεση εξετάζει τις συνέπειες αυτών των ιδιωτικοποιήσεων.

Επικεντρώνεται στη διαδικασία, στους επιχειρηματικούς παίκτες που έχουν επωφεληθεί και εξετάζει κατά πόσον η πώληση κρατικών περιουσιακών στοιχείων εκπληρώνει τις υποσχέσεις που δόθηκαν για να τη δικαιολογήσουν.

Η Βιομηχανία Ιδιωτικοποιήσεων στην Ευρώπη αποκαλύπτει τα παρακάτω:

- **Το σκεπτικό που προτάσσουν οι υποστηρικτές των ιδιωτικοποιήσεων δεν ευσταθεί με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία.** Οι ιδιωτικοποιήσεις δικαιολογούνται με το επιχείρημα ότι παρέχουν έσοδα στα χρεωμένα κράτη και ενισχύουν την αποτελεσματικότητα των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων. Ωστόσο, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, μόνο οι κερδοφόρες επιχειρήσεις πωλούνται και αυτές, πάντα, σε τιμή κατώτερη της αξίας τους. Εν τω μεταξύ, σύμφωνα με έρευνες του ΔΝΤ και ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, δεν υπάρχει καμία απόδειξη ότι οι ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις είναι πιο αποδοτικές. Αντίθετα, καταβάλλουν μειωμένους μισθούς, υποβαθμίζουν τις συνθήκες εργασίας και αυξάνουν την εισοδηματική ανισότητα.
- **Μια μικρή κλίκα νομικών και χρηματοοικονομικών εταιρειών απολαμβάνει τεράστια κέρδη από το νέο κύμα ιδιωτικοποιήσεων που έφερε η κρίση.** Σε αυτή την κλίκα περιλαμβάνονται οι χρηματοοικονομικοί και νομικοί σύμβουλοι και οι λογιστικές εταιρείες. Αυτοί οι επιχειρηματικοί παίκτες είναι ενεργοί υποστηρικτές των ιδιωτικοποιήσεων σε όλη την Ευρώπη και έχουν επωφεληθεί από αυτή την εξαιρετικά επικερδή δραστηριότητα συνάπτοντας συμβόλαια αξίας εκατομμυρίων ευρώ.
- **Ορισμένοι από τους σημαντικότερους επιχειρηματικούς παίκτες, όπως η Lazard, έχουν εμπλακεί ως σύμβουλοι σε διαδικασίες ιδιωτικοποιήσεων, ενώ στη συνέχεια έχουν αποκομίσει οφέλη από τις συμβουλές τους.** Για παράδειγμα, το συμβουλευτικό τμήμα της Lazard έπαιξε τον βασικό συμβουλευτικό ρόλο στην ιδιωτικοποίηση της Royal Mail, επηρεάζοντας έτσι άμεσα τη ρύθμιση της τιμής των μετοχών της, ενώ το τμήμα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων της ίδιας εταιρείας ήταν μία από τις 16 επιχειρήσεις που επιλέχτηκαν ως αξιόπιστοι επενδυτές. Αυτό επέτρεψε στη Lazard να έχει κέρδη 8 εκατομμυρίων λιρών από την αγορά και, στη συνέχεια, τη μεταπώληση των μετοχών.
- **Παρά τη ρητορική υπέρ της ιδιωτικής διαχείρισης, πολλοί από εκείνους που εξασφαλίζουν συμβάσεις παραχώρησης και αγοράζουν ιδιωτικοποιημένα περιουσιακά στοιχεία είναι κρατικές εταιρείες.** Κινεζικές κρατικές εταιρείες, για παράδειγμα, έχουν εξελιχθεί σε κυρίαρχους παίκτες στην εξαγορά ευρωπαϊκών εταιρειών ενέργειας, αποκτώντας μετοχές πορτογαλικών, ελληνικών και ιταλικών δημόσιων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας. Κρατικές εταιρείες της Γερμανίας και του Αζερμπαϊτζάν έχουν επίσης εμπλακεί στην αγορά ιδιωτικοποιημένων περιουσιακών στοιχείων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

- **Οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ευρώπη έχουν συμβάλει στην αύξηση της διαφθοράς, με πλήθος περιπτώσεων νεποτισμού και σύγκρουσης συμφερόντων.** Στην Ελλάδα, η κατάσταση αυτή έχει οδηγήσει σε συνεχή σκάνδαλα στα οποία εμπλέκεται το ΤΑΙΠΕΔ, ο βασικός φορέας ιδιωτικοποιήσεων, με τρία μέλη του διοικητικού συμβουλίου να διώκονται για υπεξαίρεση από την Εισαγγελία Διαφθοράς. Ανάλογες περιπτώσεις έχουν καταγραφεί στην Ιταλία, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Εισαγωγή

Οι διαπραγματεύσεις διάσωσης της Ελλάδας με την «τρόικα» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και Διεθνές Νομισματικό Ταμείο) τον Ιούλιο του 2015 επανέφεραν το θέμα των ιδιωτικοποιήσεων στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, εκλεγμένη στη βάση ενός πλαισίου αντίθετου με την εξαιρετικά αντιλαϊκή ιδιωτικοποίηση των βασικών περιουσιακών στοιχείων του κράτους, όπως οι υπηρεσίες ύδρευσης, εξαναγκάστηκε με ταπεινωτικό τρόπο να συναινέσει στην πώλησή τους. Στην πραγματικότητα, το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων που επιβλήθηκε στην Ελλάδα στο πλαίσιο του τρίτου και πιο πρόσφατου Μνημονίου Συνεννόησης είναι πιο διευρυμένο από τα προηγούμενα.

Ενώ η Ελλάδα ξεχωρίζει ως η πιο εμβληματική περίπτωση ιδιωτικοποιήσεων υπό την πίεση της τρόικας, η μεσογειακή αυτή χώρα δεν είναι η μόνη στην οποία ασκείται πίεση να εφαρμόσει τα εν λόγω προγράμματα. Στην Πορτογαλία, στην Ιταλία, στην Ισπανία, στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο επιχειρείται εκ νέου η ιδιωτικοποίηση και των τελευταίων υπηρεσιών που έχουν παραμείνει κρατικές.

Ποια δύναμη κινεί τις ιδιωτικοποιήσεις των δημόσιων υπηρεσιών και των κοινών αγαθών στην ΕΕ;

Το ΔΝΤ, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβάλλουν την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και των κρατικών εταιρειών ως πανάκεια για τα οικονομικά δεινά της Ευρώπης. Ισχυρίζονται ότι η ιδιωτική ιδιοκτησία θα κάνει τις επιχειρήσεις οικονομικά αποτελεσματικότερες και πιο ανταγωνιστικές και ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες θα είναι καλύτερες και φθηνότερες. Ωστόσο, όπως διερευνά η παρούσα έκθεση, αγνοούν τα στοιχεία των πρόσφατων ιδιωτικοποιήσεων, οι οποίες, τις περισσότερες φορές, έχουν οδηγήσει σε μείωση των κρατικών εσόδων, αύξηση της διαφθοράς και παροχή υπηρεσιών κατώτερης ποιότητας. Επίσης, αγνοούν τις μισθολογικές απώλειες, τις απολύσεις και τη διάβρωση των εργασιακών δικαιωμάτων που έχουν επιφέρει οι ιδιωτικοποιήσεις, με αποτέλεσμα την επιδείνωση της οικονομικής κρίσης.

Παρ' ότι η εθελοτυφλία της τρόικας απέναντι στις αρνητικές επιπτώσεις της βραχυπρόθεσμης εκκαθάρισης των κρατικών περιουσιακών στοιχείων είναι ιδεολογικού χαρακτήρα, ενισχύεται από την ανάπτυξη μιας ισχυρής βιομηχανίας ιδιωτικοποιήσεων στην Ευρώπη, η οποία επωφελείται τα μέγιστα από αυτές τις πωλήσεις και ασκεί ενεργά πιέσεις με σκοπό τη διατήρηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις των προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης στην Ευρώπη, πιστεύουμε ότι είναι κρίσιμο να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων, ποια είναι τα εμπλεκόμενα μέρη και ποιοι επωφελούνται πραγματικά. Η έκθεση αυτή φιλοδοξεί να ρίξει φως σε αυτές τις πτυχές, προκειμένου να ενισχύσει την αντίσταση ενάντια στο νέο κύμα ιδιωτικοποιήσεων στην Ευρώπη που βάζει τα κέρδη των επιχειρήσεων πάνω από τις δημόσιες ανάγκες και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η κρατική βοήθεια στον χρηματοπιστωτικό τομέα οδήγησε στα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων

Όπως αποκαλύφθηκε στην έκθεση του TNI, *Ιδιωτικοποιώντας την Ευρώπη*, η οικονομική κρίση του 2008 είχε εκτεταμένες συνέπειες για την ΕΕ, ιδιαίτερα για τις χώρες της Ευρωζώνης. Ακολουθώντας τη στρατηγική της κυβέρνησης των ΗΠΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμβούλεψε τα κράτη-μέλη της ΕΕ να διασώσουν τις τράπεζες που απειλούνταν με πτώχευση. Από τον Οκτώβριο του 2008 έως τον Οκτώβριο του 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε 4,5 τρισ. ευρώ (που ισοδυναμούν με το 37% του ΑΕΠ της ΕΕ) για μέτρα κρατικής ενίσχυσης προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.²

Τα μέτρα κρατικής ενίσχυσης για τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού τομέα οδήγησαν σε ένα πρωτοφανές δημόσιο χρέος, το οποίο βρισκόταν ήδη στα ύψη λόγω του αυξανόμενου κόστους των παροχών ανεργίας και της μείωσης των φορολογικών εσόδων που έφερε η οικονομική κρίση.

Ορισμένες χώρες στην περιφέρεια της Ευρωζώνης δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσουν αυτή την αλματώδη αύξηση του χρέους. Η κατάσταση επιδεινώθηκε από τους οίκους αξιολόγησης, οι οποίοι υποβάθμισαν την πιστοληπτική ικανότητα αυτών των χωρών.³ Ως αποτέλεσμα, η Πορτογαλία, η Ελλάδα και η Ιρλανδία υπέγραψαν Μνημόνιο Συνεννόησης με την τρόικα. Το Μνημόνιο Συνεννόησης ενέκρινε δάνεια, γνωστά και ως πακέτα «διάσωσης», με αντάλλαγμα την υλοποίηση οικονομικών πολιτικών. Η Ρουμανία, η Ουγγαρία, η Λετονία και η Ισπανία υπέγραψαν επίσης διάφορες συμφωνίες για οικονομική ενίσχυση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM) του 2012.

Οικονομική Διακυβέρνηση της ΕΕ

Παράλληλα με τα Μνημόνια Συνεννόησης με μεμονωμένες χώρες της ΕΕ, η ΕΕ ως ολότητα έχει υποβληθεί σε μια συνολική διαδικασία θεσμικής μεταρρύθμισης μέσω της έγκρισης μιας σειράς συνθηκών, μεταξύ των οποίων και το Πακέτο των Δύο Νομοθετικών Προτάσεων (Two-pack), το Πακέτο των Έξι Νομοθετικών Προτάσεων (Six-pack) και το Δημοσιονομικό Σύμφωνο. Οι συνθήκες αυτές αφαιρούν τη λήψη αποφάσεων από τα εθνικά κοινοβούλια και τη μεταφέρουν στις Βρυξέλλες, η οποία αποκτά πλέον ενεργό ρόλο στην εποπτεία, στην αποτροπή και στην τροποποίηση των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών. Ο διακηρυγμένος στόχος είναι να δημιουργηθεί μια «Ουσιαστική Οικονομική και Νομισματική Ένωση». Βλ. την έκθεση του TNI: *Αποκαλύπτοντας την Ανταγωνιστικότητα: Μια Σύνοψη Εισαγωγή (Unpacking Competitiveness: A Primer)*.⁴

Μία από τις κεντρικές πολιτικές που θέτουν ως προϋπόθεση η τρόικα και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας για την παροχή δανείων είναι η ιδιωτικοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου.⁵

Η παρούσα έκθεση εξετάζει αυτές τις διαδικασίες ιδιωτικοποιήσεων εστιάζοντας στις ακόλουθες χώρες:

- Στις χώρες που έχουν συνάψει ένα ή περισσότερα Μνημόνια Συνεννόησης: Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιρλανδία και Κύπρο.
- Στην Ισπανία, η οποία έλαβε ένα πακέτο διάσωσης 100 δισ. ευρώ σε αντάλλαγμα για τις μεταρρυθμίσεις.

- Στην Ιταλία, η οποία δεν έχει υπογράψει μεν επίσημη συμφωνία με τα όργανα της ΕΕ, αλλά υφίσταται αυξημένη πολιτική πίεση για την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων παρόμοιων με εκείνες που εφαρμόζουν οι χώρες που έχουν υπογράψει Μνημόνια Συνεννόησης.⁶
- Στο Ηνωμένο Βασίλειο, ανέκαθεν πρωτοπόρο στην εφαρμογή προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων και ένας από τους κυριότερους υποστηρικτές τους.

Ωστόσο, αυτή η έκθεση δεν εξετάζει την ιδιωτικοποίηση ή την ανακεφαλαιοποίηση των ημικρατικών ή αμιγώς κρατικών ευρωπαϊκών τραπεζών. Λόγω των ιδιαιτεροτήτων αυτών των διαδικασιών, το TNI σκοπεύει να αφιερώσει μια αυτοτελή έκθεση σε αυτό το θέμα.

Το σκεπτικό των υποστηρικτών των ιδιωτικοποιήσεων

Τα μέλη της τρώικας προβάλλουν δύο βασικά επιχειρήματα για την υποστήριξη των προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων. Πρώτον, την ανάγκη άντλησης κεφαλαίων για την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους και δεύτερον, την υποτιθέμενη αύξηση της αποτελεσματικότητας των ιδιωτικοποιημένων εταιρειών.

Το ΔΝΤ ήταν ανέκαθεν υπέρμαχος των ιδιωτικοποιήσεων. Αυτό το μέτρο αποτελεί για το ίδρυμα μια σταθερά σε όλες σχεδόν τις οικονομικές συμφωνίες (γνωστές και ως «Προγράμματα Διαρθρωτικής Προσαρμογής»)⁷ που έχει συνάψει με τις χώρες-οφειλέτες. Η ΕΕ ακολουθεί επίσης παρόμοια πολιτική εδώ και δεκαετίες και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δηλώνει πλέον απερίφραστα την υποστήριξή της στις ιδιωτικοποιήσεις.

Το 2012, σε επιστολή της προς μία ομάδα δραστήρια στα κοινωνικά κινήματα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιγράφει το σκεπτικό της ως εξής:

«Η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων συμβάλλει στη μείωση του δημόσιου χρέους, καθώς και στη μείωση των επιχορηγήσεων ή άλλων μεταβιβαστικών πληρωμών και κρατικών εγγυήσεων σε επιχειρήσεις κρατικής ιδιοκτησίας. Επίσης, μπορεί εν δυνάμει να αυξήσει την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων και, κατ' επέκταση, την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στο σύνολό της, ενώ μπορεί να προσελκύσει απ' ευθείας ξένες επενδύσεις.»⁸

Ως εκ τούτου, η προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων επιβάλλεται σε όλες τις υπερχρεωμένες χώρες που υπογράφουν Μνημόνια Συνεννόησης. Εντούτοις, η νομιμότητα αυτής της επιβολής είναι αμφίβολη. Σύμφωνα με το άρθρο 345 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να τηρεί ουδέτερη στάση σχετικά με το δημόσιο ή ιδιωτικό ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων: «Οι Συνθήκες δεν πρέπει να επηρεάζουν με κανέναν τρόπο τους κανόνες που διέπουν το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη-μέλη».

Ωστόσο, όπως προκύπτει από την έκθεση του TNI, *Ιδιωτικοποιώντας την Ευρώπη*, που δημοσιεύθηκε το 2013, η ατμόσφαιρα την οποία διαμόρφωσε η οικονομική κρίση ενθάρρυνε τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να προωθήσουν και να επιβάλουν πολιτικές λιτότητας σε υπερχρεωμένες χώρες της ΕΕ, βασικό στοιχείο των οποίων αποτελούν οι ιδιωτικοποιήσεις, παρά την έλλειψη δημοκρατικής νομιμοποίησης και την εκτεταμένη λαϊκή αντίθεση.

Με ποιον τρόπο υλοποιείται η ιδιωτικοποίηση;

Για να κατανοήσουμε τον βαθμό επιρροής των συμβούλων και των τραπεζών στις ιδιωτικοποιήσεις, είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε τα βήματα που περιλαμβάνει η διαδικασία της ιδιωτικοποίησης. Σε γενικές γραμμές, μια κυβέρνηση μπορεί να ιδιωτικοποιήσει τα περιουσιακά στοιχεία της με τρεις τρόπους:

1. Μέσω Αρχικής Δημόσιας Προσφοράς (IPO), όταν οι κρατικές μετοχές των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ) πωλούνται στο χρηματιστήριο μέσω διάθεσης μετοχών στο κοινό.
2. Μέσω Ιδιωτικής Τοποθέτησης (Trade Sale), όταν οι κρατικές μετοχές μιας ΔΕΚΟ πωλούνται σε ιδιώτη στρατηγικό επενδυτή.
3. Μέσω ενός συνδυασμού αυτών των δύο μεθόδων.⁹ Στην Ελλάδα, η ιδιωτική τοποθέτηση είναι ο συνηθέστερος τρόπος πώλησης περιουσιακών στοιχείων.

Τα βασικά στάδια που περιλαμβάνει μια διαδικασία ιδιωτικοποίησης, είτε μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς είτε μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης, είναι τα ακόλουθα:

- Βήμα 1** *Επιλογή της ομάδας εργασίας για τη συγκεκριμένη ιδιωτικοποίηση:* Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι, νομικοί σύμβουλοι και τεχνικοί σύμβουλοι.
- Βήμα 2** *Κατάρτιση της στρατηγικής για την ιδιωτικοποίηση:* Με ποιον τρόπο θα υλοποιηθεί η ιδιωτικοποίηση; Με αρχική δημόσια προσφορά, με άμεση πώληση περιουσιακών στοιχείων σε ιδιώτη επενδυτή ή με συνδυασμό και των δύο; Τι ποσοστό της εταιρείας θα πρέπει να πωληθεί; Συνήθως παρέχονται γενικές συστάσεις από υπερεθνικούς οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα ή ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).

Αρχική Δημόσια Προσφορά

- Βήμα 3** Οι οικονομικοί σύμβουλοι καταρτίζουν ένα σχέδιο ιδιωτικοποίησης.
- Βήμα 4** Επιλογή των τραπεζών που θα εισάγουν τις μετοχές της ιδιωτικοποιημένης εταιρείας στην αγορά (ανάδοχοι).
- Βήμα 5** Η κυβέρνηση και η δημόσια επιχείρηση εγκρίνουν το σχέδιο ιδιωτικοποίησης.

- Βήμα 6 *Δέουσα Επιμέλεια*: Έρευνα (έλεγχος) των περιουσιακών στοιχείων από τους αναδόχους. Αυτή γίνεται συνήθως από μία από τις λογιστικές εταιρείες των επονομαζόμενων «Big Four» (Deloitte, PricewaterhouseCoopers, KPMG και Ernst & Young).
- Βήμα 7 Έναρξη της προωθητικής εκστρατείας πώλησης στο κοινό και οργάνωση των συναντήσεων προς αναζήτηση επενδυτών (road show).
- Βήμα 8 *Βιβλία Προσφορών (bookbuilding)*: Ο ανάδοχος επιχειρεί να καθορίσει μια τιμή με βάση τη ζήτηση από θεσμικούς επενδυτές.
- Βήμα 9 *Καθορισμός της τιμής διάθεσης των μετοχών*: Συμφωνία μεταξύ της κυβέρνησης, της επιχείρησης και των αναδόχων τραπεζών για τον καθορισμό της τιμής ανά μετοχή. Ο χρηματοοικονομικός σύμβουλος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία. Η τιμή καθορίζεται από το μέγεθος, τα έσοδα και τα κέρδη της εταιρείας, από την επιτυχία του road show και από τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς.
- Βήμα 10 Οι μετοχές πωλούνται στην αγορά.

Ιδιωτική Τοποθέτηση

- Βήμα 3 Αποστολή ενημερωτικού δελτίου σε πιθανούς αγοραστές.
- Βήμα 4 Εκδηλώσεις ενδιαφέροντος που περιέχουν μη δεσμευτικές τιμές.
- Βήμα 5 Κατάλογος με τους τελικούς πλειοδότες (οι οποίοι υπογράφουν συμφωνητικό εμπιστευτικότητας).
- Βήμα 6 Οι πλειοδότες υποβάλλουν δεσμευτικές προσφορές.
- Βήμα 7 Έναρξη διαγωνισμού.
- Βήμα 8 Επιλογή αγοραστή.
- Βήμα 9 Δέουσα Επιμέλεια για λογαριασμό του αγοραστή (έλεγχος των περιουσιακών στοιχείων που πρόκειται να αγοραστούν).
- Βήμα 10 Πληρωμή και λήξη διαγωνισμού.

Βασισμένο στην έκδοση της λογιστικής εταιρείας PricewaterhouseCoopers με τίτλο *Οδηγός στις Ιδιωτικοποιήσεις για Αρχάριους*

Τα επιχειρήματα υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων επαναλαμβάνονται από τα ιδρύματα που συμμετέχουν στις διαδικασίες ιδιωτικοποιήσεων και, κατ' επέκταση, στη λεγόμενη «Βιομηχανία των Ιδιωτικοποιήσεων». Σε αυτήν περιλαμβάνονται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως οι τράπεζες και οι εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, οι εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και τα λογιστικά γραφεία. Η Deutsche Bank (DB), για παράδειγμα, είναι σημαντικός παίκτης στις ευρωπαϊκές ιδιωτικοποιήσεις και συχνά ενεργεί ως χρηματοοικονομικός σύμβουλος ή διαχειριστής του βιβλίου προσφορών (bookrunner) για τις αρχικές δημόσιες προσφορές των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ). Η DB δημοσιεύει ετήσια έκθεση με τίτλο *Η ιδιωτικοποίηση στην Ευρωζώνη*, με την οποία υποστηρίζει ενεργά τις ιδιωτικοποιήσεις. Στην έκθεση του 2015, αναφέρονται χαρακτηριστικά τα παρακάτω:

«Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αδράξουν τις ευκαιρίες.»
 «Υπάρχουν πολλά να ειπωθούν για τις ιδιωτικοποιήσεις ως στοιχείο διαρθρωτικής πολιτικής προσανατολισμένης στην αγορά και ο χρόνος είναι κατάλληλος για τις αντίστοιχες πολιτικές ενέργειες.»

«Η ιδιωτικοποίηση συνεπάγεται περισσότερα από την απλή επανατοποθέτηση στοιχείων του ενεργητικού και των ταμειακών ροών που αυτά παράγουν από το κράτος προς τον ιδιωτικό τομέα. Πρόκειται ουσιαστικά για βασικό στοιχείο της στρατηγικής για βιώσιμη ανάπτυξη.»¹⁰

Άλλοι βασικοί παίκτες στη βιομηχανία των ιδιωτικοποιήσεων, όπως τα λογιστικά γραφεία των «Big Four», υποστηρίζουν εξίσου απερίφραστα τις ιδιωτικοποιήσεις. Η KPMG, για παράδειγμα, χρηματοδοτεί τη μοναδική ηλεκτρονική βάση δεδομένων ιδιωτικοποιήσεων που είναι διαθέσιμη στο κοινό, η οποία ονομάζεται «Βαρόμετρο Ιδιωτικοποιήσεων» (Privatisation Barometer). Επιπλέον, η PriceWaterhouseCoopers έχει δημοσιεύσει πλήθος εκθέσεων σχετικά με τις ιδιωτικοποιήσεις. Σε μία από αυτές, αναφέρεται ενδεικτικά:

«Οι ιδιωτικές εταιρείες έχουν μεγαλύτερο κίνητρο και ικανότητα να είναι πιο παραγωγικές, πιο αποτελεσματικές και, ως εκ τούτου, είναι ικανές να αυξήσουν την απόδοσή τους.»¹¹

Το ενδιαφέρον που δείχνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τα λογιστικά γραφεία για τη βιομηχανία των ιδιωτικοποιήσεων μπορεί να εξηγηθεί από τις ευκαιρίες κερδοφορίας που παρέχουν οι ιδιωτικοποιήσεις. Οι κυβερνήσεις δαπανούν εκατομμύρια ευρώ για οικονομικές, στρατηγικές, νομικές και τεχνικές συμβουλευτικές υπηρεσίες. Όταν η ιδιωτικοποίηση πραγματοποιείται μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς, η αμοιβή των διαχειριστών του βιβλίου προσφορών μπορεί να ανέλθει ακόμη και σε ποσοστά 5-7% επί των ακαθάριστων εσόδων, επιπλέον της αμοιβής για συμβουλευτικές υπηρεσίες.¹² Ο συμβουλευτικός κολοσσός Lazard, για παράδειγμα, αμείφθηκε με 1,5 εκατ. λίρες για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στην ιδιωτικοποίηση της Royal Mail στο Ηνωμένο Βασίλειο.¹³ Οι μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες στον κόσμο δίνουν συχνά το παρών όταν οι κυβερνήσεις αποφασίσουν να πωλήσουν τα πολυτιμότερα περιουσιακά στοιχεία τους μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς.

Η επιχείρηση της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε διαδικασίες ιδιωτικοποίησης

Οι δύο μεγαλύτερες εταιρείες χρηματοοικονομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών για τις ιδιωτικοποιήσεις στην Ευρώπη είναι η Lazard και η Rothschild. Η Lazard είναι η νούμερο ένα εταιρεία συμβουλευτικών υπηρεσιών προς κρατικούς φορείς. Η πραγματική έδρα της είναι στη Νέα Υόρκη αλλά η καταστατική έδρα της είναι στο Χάμιλτον, την πρωτεύουσα των Βερμούδων. Η εταιρεία έχει μακρά ιστορία ως σύμβουλος σε κυβερνήσεις χωρών με οικονομικά προβλήματα και έχει αναφερθεί σε άρθρο του πρακτορείου Bloomberg ως «ο σύμβουλος των απένταρων», λόγω των υπηρεσιών της σε χώρες με δυσβάσταχτα χρέη, όπως η Αργεντινή και η Ουκρανία.¹⁴ Η ευρωπαϊκή κρίση έδωσε στην εταιρεία την ευκαιρία να παρέχει τις υπηρεσίες της στην Ελλάδα, καθώς και σε άλλες χρεωμένες χώρες της Ευρώπης.

Ο William Cohan, πρώην τραπεζίτης της Lazard, δήλωσε τα εξής σχετικά με τη Lazard και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες της προς τον δημόσιο τομέα:

«Είναι μια δουλειά με πολύ μεγάλα περιθώρια κέρδους. [...] Πληρώνονται για όλα τους τα έξοδα και δεν έχουν κεφάλαια σε κίνδυνο. Καλύτερα δεν γίνεται.»¹⁵

Εκτός από το τμήμα χρηματοοικονομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, η Lazard έχει και ένα τμήμα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Καθένα από αυτά τα τμήματα είναι υπεύθυνο για περίπου το 50% των συνολικών εσόδων της επιχείρησης.¹⁶ Λόγω της φήμης που έχει αποκτήσει ως η νούμερο

ένα εταιρεία συμβουλευτικών υπηρεσιών προς κρατικούς φορείς, πολλές κυβερνήσεις στην Ευρώπη εντάσσουν τη Lazard στις διαδικασίες ιδιωτικοποιήσεων που τις αφορούν.

Εκμεταλλεζόμενη την κυρίαρχη θέση που έχει αποκτήσει τα τελευταία χρόνια, η Lazard συμμετέχει όχι μόνο με το τμήμα συμβουλευτικών υπηρεσιών, αλλά και με το τμήμα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, όταν συνάπτει συμβάσεις ως σύμβουλος ιδιωτικοποιήσεων.

Κατά την αρχική δημόσια προσφορά σημαντικών κρατικών εταιρειών, η Lazard έχει σε πλείστες περιπτώσεις υποτιμήσει τη μετοχή τους, γεγονός που έδωσε τη δυνατότητα στο τμήμα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων να αγοράσει τις μετοχές σε χαμηλή τιμή και να τις πουλήσει με σημαντικό κέρδος στη συνέχεια, όταν οι τιμές τους είχαν εκτοξευθεί στα ύψη. Όπως θα δούμε παρακάτω στην παρούσα έκθεση, αυτό συνέβη τόσο στην ιδιωτικοποίηση της Royal Mail στο Ηνωμένο Βασίλειο (ταχυδρομικές υπηρεσίες και υπηρεσίες logistics) όσο και στην περίπτωση της AENA στην Ισπανία (διαχείριση αεροδρομίων και εναέριας κυκλοφορίας). Οι εν λόγω πρακτικές εγείρουν ερωτήματα σχετικά με την επιχειρηματική ηθική της Lazard και την ευθύνη των κυβερνήσεων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της. Έως τώρα, η Lazard δεν έχει τιμωρηθεί ποτέ γι' αυτές τις πρακτικές.

Ενώ η Lazard είναι σήμερα ο μεγαλύτερος παίκτης παγκοσμίως στις χρηματοοικονομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες σε θέματα ιδιωτικοποιήσεων, η παγκόσμια τάση των ιδιωτικοποιήσεων, η οποία εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1980, συνδέθηκε με μία άλλη επιχείρηση: τη βρετανική χρηματοοικονομική εταιρεία NM Rothschild, θυγατρική της Rothschild & Co, με έδρα το Παρίσι. Όταν η Μάργκαρετ Θάτσερ ανήλθε στην εξουσία στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1979, οι ιδιωτικοποιήσεις ήταν κάτι ασυνήθιστο στην Ευρώπη και πολλές βιομηχανίες ήταν ακόμη, εν μέρει ή εξ ολοκλήρου, στα χέρια των εθνικών κρατών. Με πρωτοστάτες τη Θάτσερ και τον Ρέιγκαν, η ιδιωτικοποίηση εξελίχθηκε σε δημοφιλές οικονομικό μέτρο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, καθώς ηγεμόνευσαν οι νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές. Ο όμιλος Rothschild έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία μιας «κουλτούρας ιδιωτικοποιήσεων» στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη συνέχεια σε όλη την Ευρώπη. Στην ιστοσελίδα της, η Rothschild περιγράφει την ηγεμονική πορεία της στον κλάδο παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα ιδιωτικοποιήσεων ως εξής:

«Τη δεκαετία του 1980 γεννήθηκε το διεθνές φαινόμενο της ιδιωτικοποίησης. Η εταιρεία Rothschild ενεπλάκη εξ αρχής και διαδραμάτισε έναν πρωτοποριακό ρόλο, ο οποίος επεκτάθηκε σε περισσότερες από 30 χώρες παγκοσμίως.»¹⁷

Πράγματι. Κατά τη διάρκεια των κυβερνήσεων Θάτσερ, η Rothschild έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων, όχι μόνο ως σύμβουλος, αλλά και ως όργανο χάραξης πολιτικής. Η Θάτσερ διατηρούσε στενούς δεσμούς με τους τραπεζίτες της Rothschild προτού ακόμη ανέλθει στην εξουσία. Λόγω αυτών των στενών δεσμών, κρατικές θέσεις και συμβουλευτικοί ρόλοι καίριας σημασίας συχνά ανατίθεντο σε ανθρώπους της Rothschild. Θέσεις όπως αυτή του υφυπουργού Οικονομικών ή διάφοροι ρόλοι στη συμβουλευτική ομάδα για τη χάραξη κυβερνητικής πολιτικής (No 10 Policy Unit) καλύφθηκαν από προσωπικό της Rothschild. Λόγω του ρόλου που διαδραμάτισε, η Rothschild έγινε γνωστή εκείνη την περίοδο ως «ο κουρσάρος των ιδιωτικοποιήσεων».¹⁸

Ο σημαντικός αριθμός των ιδιωτικοποιήσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 δημιούργησε πλήθος ευκαιριών για παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από τη NM Rothschild, οι οποίες απέφεραν στην εταιρεία εκατομμύρια. Έκτοτε η Rothschild βρίσκεται στο προσκήνιο των προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένου του κύματος ιδιωτικοποιήσεων στην Ευρώπη σήμερα. Η εταιρεία και οι θυγατρικές της έχουν αναλάβει συμβουλευτικούς ρόλους που τους αποφέρουν μεγάλα κέρδη σε χρεωμένες χώρες όπως η Ιταλία, η

Κύπρος, η Ελλάδα και η Ισπανία, ενώ παραμένουν ενεργές στη βιομηχανία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών του Ηνωμένου Βασιλείου.

Σημαντικές ευκαιρίες κερδοφορίας κατά τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων προσφέρει επίσης ο κλάδος της παροχής νομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών. Οι νομικοί σύμβουλοι είναι απαραίτητοι σε κάθε διαδικασία ιδιωτικοποίησης, αφ' ενός για την εξασφάλιση ενός πλήρους, επίσημα εγκεκριμένου πακέτου μέτρων το οποίο θα ρυθμίζει τις νομικές προϋποθέσεις για την επιλογή των επενδυτών και αφ' ετέρου για τον σχεδιασμό του νομικού πλαισίου που θα διέπει τη φάση μετά την ιδιωτικοποίηση, με το οποίο οι επενδυτές θα πρέπει να συμμορφωθούν. Επιπλέον, σύμφωνα με τις αυστηρές ισχύουσες νομικές διαδικασίες, είναι απαραίτητη η σύνταξη έγκυρων εγγράφων για τη διαδικασία της πώλησης. Όπως συμβαίνει και στον χώρο των χρηματοοικονομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, οι αγγλοσαξονικές επιχειρήσεις κυριαρχούν και στην αγορά των νομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Ανάμεσα στις εταιρείες νομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα ιδιωτικοποιήσεων συγκαταλέγονται ορισμένα από τα μεγαλύτερα διεθνή δικηγορικά γραφεία, με ετήσια έσοδα άνω του 1 δισ. ευρώ το καθένα. Στην Ευρώπη, τα δικηγορικά γραφεία που δραστηριοποιούνται περισσότερο σε εθνικά προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων είναι τα εξής: Freshfields Bruckhaus Deringer (Ηνωμένο Βασίλειο), Clifford Chance (Ηνωμένο Βασίλειο), Allen & Overy (Ηνωμένο Βασίλειο), Shearman & Sterling (ΗΠΑ) και Norton Rose Fulbright (Ηνωμένο Βασίλειο).

Γι' αυτές τις εταιρείες, η ευρωπαϊκή οικονομική κρίση ήταν μια ευπρόσδεκτη ευκαιρία να περιλάβουν κρατικούς φορείς στο πελατολόγιό τους. Ωστόσο, αυτό δεν είναι το μόνο επιχειρηματικό πεδίο στο οποίο κατόρθωσαν να επεκταθούν τα τελευταία χρόνια. Στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης, πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται επίσης στον χώρο των επενδυτικών διαφορών, παρακινώντας εταιρείες-πελάτες τους να κινηθούν εναντίον κυβερνήσεων για ενέργειες στις οποίες προέβησαν με σκοπό την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης, ισχυριζόμενοι ότι αυτές οι ενέργειες επηρέασαν τα κέρδη τους. Επίσης, έχουν παροτρύνει άλλες εταιρείες να απειλήσουν με επενδυτικές διαφορές προκειμένου να εμποδίσουν ρυθμιστικές πράξεις. Αυτό συνέβη συγκεκριμένα σε χώρες με δυσβάσταχτο χρέος όπως η Ελλάδα, η Κύπρος και η Ισπανία.¹⁹

Πολλά από τα μέτρα αναδιάρθρωσης του χρέους, καθώς και άλλα μέτρα που ελήφθησαν από αυτές τις χώρες κατά τη διάρκεια της κρίσης, όπως οι περικοπές στις επιχορηγήσεις, μετατράπηκαν σε αντικείμενα διαμάχης από μεγάλες χρηματοοικονομικές εταιρείες και τους νομικούς συμβούλους τους. Παρ' ότι αυτές οι χώρες έλαβαν μέτρα με σκοπό να προστατεύσουν την οικονομία τους, οι εταιρικοί επενδυτές και οι δικηγόροι τους απαίτησαν υψηλές αποζημιώσεις (700 εκατ. ευρώ από την Ισπανία, πάνω από 1 δισ. ευρώ από την Κύπρο και ένα ποσό από την Ελλάδα το οποίο δεν έχει αποκαλυφθεί ακόμη),²⁰ επιβαρύνοντας σημαντικά χώρες οι οποίες δεν διαθέτουν καν τους αναγκαίους πόρους για την αντιμετώπιση της εντεινόμενης κοινωνικής κρίσης που προκαλεί η ανεργία και η φτώχεια. Σε αυτές τις αποζημιώσεις οφείλεται η τεράστια μείωση της κρατικής υποστήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ισπανία.

Οι περισσότερες από τις νομικές συμβουλευτικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη βιομηχανία των ιδιωτικοποιήσεων εμπλέκονται επίσης σε υποθέσεις επενδυτών κατά κρατών στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στην Ισπανία. Για παράδειγμα, η Freshfields Bruckhaus Deringer έχει εμπλακεί σε υποθέσεις κατά της Κύπρου, ενώ η Shearman & Sterling και η Allen & Overy έχουν εμπλακεί σε υποθέσεις κατά της Ισπανίας. Ενώ αυτές οι χώρες έχουν δεσμευθεί να εφαρμόσουν εκτεταμένα μέτρα λιτότητας λόγω του υψηλού δημόσιου χρέους τους, δαπανούν εκατομμύρια σε αμοιβές δικηγόρων και διαιτητικές διαδικασίες. Κατά συνέπεια, η κρίση και οι συνέπειές της προσφέρουν στα διεθνή

δικηγορικά γραφεία ένα εξαιρετικά προσοδοφόρο πεδίο για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες τους τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.¹

Ευσταθούν τα επιχειρήματα υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων;

Βοηθούν οι ιδιωτικοποιήσεις τις κυβερνήσεις να αντλήσουν κεφάλαια για να αποπληρώσουν τα χρέη τους;

Στις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ της ΕΕ και των χρεωμένων χωρών σχετικά με την εφαρμογή μέτρων λιτότητας, το βασικό επιχείρημα υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων είναι ότι βοηθούν στη μείωση του δημόσιου χρέους. Ωστόσο, λόγω της επιβολής συνοπτικών διαδικασιών ιδιωτικοποιήσεων από την τρόικα ή την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα περιουσιακά στοιχεία πωλούνται συχνά σε τιμή ευκαιρίας σε επενδυτικά «ταμεία όρνεα», με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές οι κυβερνήσεις να χάνουν χρήματα σε μακροπρόθεσμη βάση.

Ειδικά κατά τη διάρκεια μιας ύφεσης ή μιας οικονομικής κρίσης, η αξία των κρατικών επιχειρήσεων (ΔΕΚΟ) συχνά μειώνεται στο ελάχιστο της προ κρίσης αξίας τους. Η πώληση περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου, κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά μια οικονομική κρίση, συνεπάγεται πάντα την πώλησή τους με χαμηλότερο τίμημα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην Ελλάδα όπου το ΤΑΙΠΕΔ (Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου) -ο φορέας ιδιωτικοποιήσεων που συστάθηκε από την τρόικα- επικεντρώνεται αποκλειστικά στο ξεπούλημα όλων των πολύτιμων περιουσιακών στοιχείων της χώρας σε όσο το δυνατόν συντομότερο χρονικό διάστημα με σκοπό την ικανοποίηση των απαιτήσεων της τρόικας, αντί να προσπαθεί να αντλεί όσο το δυνατόν περισσότερα έσοδα από την πώληση.

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα, αυτό το μοτίβο της πώλησης πολύτιμων κρατικών περιουσιακών στοιχείων με χαμηλό τίμημα απαντάται σε όλες τις χώρες που έχουν θεσπίσει τις ιδιωτικοποιήσεις κατόπιν συμφωνίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή την τρόικα. Στην περίπτωση της AENA στην Ισπανία, η τιμή των μετοχών που εισήχθησαν στην αγορά αυξήθηκε κατά 20% την πρώτη ημέρα της εισόδου της εταιρείας στο χρηματιστήριο, γεγονός που μεταφράζεται σε απώλεια σχεδόν 1 δισ. ευρώ για το ισπανικό κράτος. Τους επόμενους μήνες, η τιμή των μετοχών αυξήθηκε ακόμη περισσότερο. Σε άλλες περιπτώσεις, όπως θα δούμε αργότερα, οι απώλειες από πωλήσεις με χαμηλό τίμημα κατά τις πρώτες ημέρες της πώλησης μιας κρατικής εταιρείας ανήλθαν επίσης σε δισεκατομμύρια ευρώ. Παράλληλα με τη ζημία από την πώληση με χαμηλό τίμημα, τα κράτη υφίστανται σχεδόν πάντα απώλεια μελλοντικών εσόδων διότι, αντί να πουλήσουν τις αναποτελεσματικές και μη κερδοφόρες εταιρείες τους, αναγκάζονται να προβούν στην πώληση των πιο πολύτιμων και κερδοφόρων, ώστε να επιτύχουν τους στόχους του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων που θέτει το Μνημόνιο Συνεννόησης. Έτσι, ενώ τα κράτη θα μπορούσαν να αποκομίζουν σταθερά ετήσια έσοδα από ορισμένες εταιρείες, εξαναγκάζονται να ξεπουλήσουν αυτά ειδικά τα περιουσιακά στοιχεία επειδή είναι εύκολο να πωληθούν, ώστε να επιτύχουν γρήγορα αυτούς τους στόχους και να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των δανειστών. Την ίδια στιγμή που οι κυβερνήσεις αυτών των κρατών στερούνται τα έσοδα από μελλοντικά μερίσματα, οι ιδιωτικές εταιρείες βρίσκονται στην ευχάριστη θέση να αγοράσουν δημόσιες εταιρείες σε τιμή ευκαιρίας καταβάλλοντας μία εφάπαξ δαπάνη.

¹ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι διεθνείς νομικές εταιρείες χρησιμοποίησαν την κρίση για να επεκτείνουν την επιχειρηματική δραστηριότητά τους εις βάρος των ευρωπαϊκών κρατών μπορείτε να βρείτε στο έγγραφο εργασίας του TNI και του Corporate Europe Observatory (CEO) με τίτλο *Αποκομίζοντας Οφέλη από την Κρίση (Profiting from Crisis)*.

Συγχρόνως, όσα εθνικά περιουσιακά στοιχεία είναι προβληματικά και λαμβάνουν κρατικές επιχορηγήσεις, συχνά παραμένουν σε κρατική ιδιοκτησία. Όπως θα δούμε αργότερα, από τα 37 περιφερειακά αεροδρόμια που ανήκουν στο ελληνικό κράτος, μόνο τα 14 κερδοφόρα έχουν περιληφθεί στο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων, ενώ τα υπόλοιπα εξακολουθούν να ενισχύονται οικονομικά από τους φορολογούμενους.

> Συμπέρασμα: Όχι. Οι ιδιωτικοποιήσεις συχνά συνεπάγονται απώλεια εσόδων για το κράτος καθώς τα πολύτιμα περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου πωλούνται σε μεγάλες επιχειρήσεις σε τιμή ευκαιρίας. Οι κερδοφόρες δημόσιες εταιρείες που έχουν ετήσια έσοδα ξεπουλιούνται, ενώ οι μη κερδοφόρες προβληματικές εταιρείες παραμένουν στα χέρια του κράτους.

Οδηγούν οι ιδιωτικοποιήσεις σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα;

Οι υπέρμαχοι των ιδιωτικοποιήσεων υποστηρίζουν ότι ο αυξημένος ανταγωνισμός σε μια ανοιχτή αγορά αφ' ενός βοηθά τις πρώην κρατικές εταιρείες να γίνουν πιο αποδοτικές και αφ' ετέρου οδηγεί σε μείωση της τιμής των παρεχόμενων προϊόντων. Ωστόσο, οι σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι τα συμπεράσματα αυτά βασίζονται σε μύθους. Δεν υπάρχουν απτές αποδείξεις ότι οι ιδιωτικοποιήσεις οδηγούν σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.²¹

Παρ' ότι οι ιδιωτικοποιημένες εταιρείες επιδιώκουν όντως τη βελτιστοποίηση της αποδοτικότητάς τους ως προς το κόστος (και όχι απαραίτητα την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών τους), έχουν την τάση να το πράττουν μειώνοντας τους μισθούς, υποβαθμίζοντας τα εργασιακά πρότυπα και αυξάνοντας τις τιμές για τους καταναλωτές και όχι βελτιώνοντας την τεχνική αποτελεσματικότητά τους μέσω της καινοτομίας.²²

Ειδικά όταν πρόκειται για εταιρείες κοινής ωφέλειας, έχει αποδειχθεί ότι οι επιπτώσεις της ιδιωτικοποίησης στην τιμή του προϊόντος είναι εξαιρετικά αρνητικές. Στις 34 χώρες του ΟΟΣΑ, για παράδειγμα, η μέση τιμή πώλησης της ενέργειας από τις ιδιωτικές εταιρείες είναι 23,1% υψηλότερη από την τιμή που χρεώνουν οι δημόσιες επιχειρήσεις.²³ Στη Γαλλία, η οποία έχει μια μακρά ιστορία ιδιωτικοποιημένων υπηρεσιών ύδρευσης, η τιμή του νερού που παρέχεται από ιδιωτικές εταιρείες είναι 16,6% υψηλότερη από την τιμή του νερού που παρέχεται από δημοτικές υπηρεσίες ύδρευσης.²⁴ Ο μεγάλος αριθμός των πόλεων που αποφάσισαν να αναθέσουν εκ νέου στους δήμους τις υπηρεσίες ύδρευσης -235 περιπτώσεις κατά την τελευταία δεκαετία- δείχνει ότι οι κοινότητες παγκοσμίως έχουν αναγνωρίσει τις αρνητικές επιπτώσεις των ιδιωτικοποιήσεων. Η εμπειρία από την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών χαρακτηρίζεται ξανά και ξανά από κακή απόδοση, ανεπαρκείς επενδύσεις, διαφωνίες σχετικά με τις λειτουργικές δαπάνες και τις αυξήσεις των τιμών, υπερβολικά υψηλούς λογαριασμούς νερού, ελεγκτικά προβλήματα, έλλειψη οικονομικής διαφάνειας, περικοπές προσωπικού, καθώς και χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, γεγονός που θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία και δημιουργεί περιβαλλοντικά προβλήματα.²⁵

Ο αντίκτυπος των ιδιωτικοποιήσεων στα εργασιακά πρότυπα έχει επίσης αποδειχθεί εξαιρετικά αρνητικός. Το 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέθεσε σε έξι πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα σε όλη την Ευρώπη την από κοινού διεξαγωγή εκτεταμένης διακρατικής έρευνας για τη σχέση ανάμεσα στην απασχόληση, στην παραγωγικότητα και στην ποιότητα σε δημόσιες υπηρεσίες οι οποίες βρίσκονται σε καθεστώς απελευθέρωσης της αγοράς και ιδιωτικοποίησης.²⁶ Η εν λόγω έρευνα (PIQUE) κατέληξε στο εξής συμπέρασμα:

«Η απελευθέρωση της αγοράς και η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών οδηγούν σε έναν ριζικό μετασχηματισμό του ισχύοντος καθεστώτος των εργασιακών σχέσεων στον δημόσιο τομέα, με σοβαρές συνέπειες για την απασχόληση και τις συνθήκες εργασίας.»²⁷

«Η απελευθέρωση της αγοράς και η ιδιωτικοποίηση έχουν προωθήσει έως σήμερα ένα μοντέλο ανταγωνισμού που βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη μείωση του μισθολογικού κόστους και όχι στη βελτίωση της ποιότητας και της καινοτομίας.»²⁸

Σύμφωνα με την έρευνα, οι ιδιωτικοποιήσεις και η απελευθέρωση της αγοράς έχουν συχνά εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις, όπως:

- Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις σταδιακά αποδυναμώνονται, με αποτέλεσμα τη μείωση της δύναμης των συλλογικών διαπραγματεύσεων.
- Οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν την τάση να οδηγούν σε εξίσωση προς τα κάτω: με την είσοδό τους στην ελεύθερη αγορά, οι άλλοτε ΔΕΚΟ τείνουν να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους μειώνοντας δραματικά τους μισθούς και αποδυναμώνοντας τις συμβάσεις εργασίας αντί να εστιάσουν στην ενίσχυση της καινοτομίας, της ποιότητας και της προσβασιμότητας.
- Οι ιδιωτικοποιήσεις συχνά οδηγούν σε εισοδηματική ανισότητα στο εσωτερικό των επιχειρήσεων: η ιδιωτικοποίηση (και η απελευθέρωση της αγοράς) έχει την τάση να ενισχύει τον διαχωρισμό μεταξύ των παλαιότερων και των νεότερων εργαζομένων, με τους νεότερους να βιώνουν μεγαλύτερη εργασιακή ανασφάλεια και να αμείβονται με χαμηλότερους μισθούς για την ίδια εργασία.
- Οι ιδιωτικοποιήσεις οδηγούν σε μεγαλύτερη συγκέντρωση της αγοράς σε μεγάλους ιδιωτικούς φορείς. Οι προκύπτουσες αναδιοργανώσεις και συγχωνεύσεις οδηγούν αναπόφευκτα σε μαζικές απολύσεις.

Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα είναι οι δύο βασικοί θεσμοί που προωθούν και επιβάλλουν προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων ευρείας κλίμακας, κυρίως στις υπερχρεωμένες χώρες, μέσα από τα αποκαλούμενα «Προγράμματα Διαρθρωτικής Προσαρμογής». Ωστόσο, σε δική τους κοινή έρευνα του 2004 αναφέρονται τα εξής:

«Όταν [η εξωτερική ανάθεση (outsourcing), οι ιδιωτικοποιήσεις ή] οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) οδηγούν στην υποκατάσταση του δημόσιου δανεισμού με ιδιωτικό δανεισμό, στις περισσότερες περιπτώσεις το κόστος χρηματοδότησης θα αυξηθεί. Στη συνέχεια, το βασικό ζήτημα είναι εάν [η εξωτερική ανάθεση, οι ιδιωτικοποιήσεις ή] οι ΣΔΙΤ θα οδηγήσουν σε αύξηση της αποδοτικότητας η οποία θα αντισταθμίσει κατά το δυνατόν περισσότερο το υψηλότερο κόστος δανεισμού του ιδιωτικού τομέα. [...] Η σημασία των [εξωτερικών αναθέσεων, ιδιωτικοποιήσεων ή] ΣΔΙΤ έγκειται κυρίως στη σχετική αποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα. Ενώ υπάρχει εκτενής βιβλιογραφία σχετικά με αυτό το θέμα, η θεωρία επιδέχεται διαφορετικές ερμηνείες και τα συμπεράσματα από τα εμπειρικά στοιχεία είναι αντικρουόμενα. [...] Δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο ότι [η εξωτερική ανάθεση, οι ιδιωτικοποιήσεις ή] οι ΣΔΙΤ είναι πιο αποτελεσματικές από τις δημόσιες επενδύσεις και τη δημόσια παροχή υπηρεσιών [...].»²⁹

Με άλλα λόγια, το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα αναγνωρίζουν ότι δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ των εταιρειών που βρίσκονται υπό δημόσια ή ιδιωτική διαχείριση όσον αφορά την αποτελεσματικότητά τους ή άλλους δείκτες αξιολόγησης της απόδοσής τους. Έτσι, παρ' ότι εξακολουθούν να υποστηρίζουν τις ιδιωτικοποιήσεις και να τις επιβάλλουν στις χώρες τις οποίες δανειοδοτούν, ακόμη και τα δικά τους συμπεράσματα έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την πολιτική αυτή.

> **Συμπέρασμα:** Όχι. Οι έρευνες ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας δεν παρέχουν κανένα αποδεικτικό στοιχείο ότι οι εταιρείες τις οποίες διαχειρίζονται ιδιώτες είναι πιο αποτελεσματικές από αυτές του Δημοσίου. Επιπλέον, καταδεικνύουν ότι οι ιδιωτικοποιήσεις προκαλούν συγκέντρωση της αγοράς σε ιδιωτικούς φορείς, υποβάθμιση των εργασιακών προτύπων και αυξανόμενη εισοδηματική ανισότητα.

Περιπτωσιολογικές μελέτες ιδιωτικοποιήσεων – ιδιωτικά κέρδη και δημόσιες απώλειες

Οι παρακάτω περιπτωσιολογικές μελέτες αναδεικνύουν τον βαθμό στον οποίο ορισμένοι ιδιωτικοί παράγοντες έχουν αποκτήσει καθοριστικό ρόλο στην ιδιωτικοποίηση δημόσιων εταιρειών. Επιπλέον, καθιστούν σαφές πώς τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων οδηγούν συχνά σε μια δομική μείωση της τιμής πώλησης των κρατικών περιουσιακών στοιχείων και πώς οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης τείνουν να είναι ιδιαίτερα ευεπίφορες στον νεποτισμό, στις συγκρούσεις συμφερόντων και στη διαφθορά.

Ελλάδα

Ιδιωτικοποίηση του 33% του Οργανισμού Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου (ΟΠΑΠ)

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Deutsche Bank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Εθνική Χρηματιστηριακή
Νομικοί σύμβουλοι: Freshfields Bruckhaus Deringer, Karatzas & Partners

Η εκκαθάριση της κρατικής μονοπωλιακής εταιρείας στοιχημάτων ΟΠΑΠ (Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα πώλησης μιας υποτιμημένης, κερδοφόρας κρατικής εταιρείας. Την περίοδο της πώλησης του ΟΠΑΠ, το ελληνικό κράτος κατείχε ακόμη το 33% της άλλοτε εξ ολοκλήρου κρατικής εταιρείας. Ο ΟΠΑΠ ήταν μια ιδιαίτερα κερδοφόρα εταιρεία, με καθαρό εισόδημα που ξεπερνούσε τα 500 εκατ. ευρώ το 2012 (τον χρόνο πριν την πώλησή του).

Εξαιτίας των αυστηρών στόχων του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων που επέβαλε η τρόικα στην Ελλάδα, το ελληνικό κράτος αποφάσισε να πωλήσει πρώτα τα πιο ελκυστικά περιουσιακά στοιχεία του. Την ημέρα πώλησης των εναπομεινουσών κρατικών μετοχών του ΟΠΑΠ στο ελληνο-τσεχικό επενδυτικό σχήμα Emma Delta, η τιμή της μετοχής στο Χρηματιστήριο Αθηνών ήταν 9,13 ευρώ. Εντούτοις, η ελληνική κυβέρνηση, ακολουθώντας τις συστάσεις της Deutsche Bank και των υπόλοιπων συμβούλων, πώλησε τις μετοχές της στην τιμή των 6,13 ευρώ ανά μετοχή, δηλαδή κατά 50% χαμηλότερα από την αξία τους στο Χρηματιστήριο Αθηνών, καθιστώντας την αγορά τους εξαιρετικά επικερδή.³⁰

Λίγες ώρες μετά την υπογραφή και την ανακοίνωση της συμφωνίας, ο Στέλιος Σταυρίδης, τότε πρόεδρος του ΤΑΙΠΕΔ (δημόσιος φορέας ιδιωτικοποιήσεων που συστάθηκε στο πλαίσιο του πρώτου Μνημονίου Συνεννόησης) βρισκόταν εν πτήση για διακοπές στην Κεφαλλονιά με το ιδιωτικό τζετ του Δημήτρη Μελισσανίδη, ενός από τους πλουσιότερους Έλληνες επιχειρηματίες και ιδιοκτήτη της Emma Delt, αγοραστή του ΟΠΑΠ. Η υπόθεση οδήγησε τελικά στην απομάκρυνση του Σταυρίδη από το ΤΑΙΠΕΔ, όμως η πώληση του ΟΠΑΠ είχε επικυρωθεί.³¹

Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ)

«Η τρόικα ενδιαφέρεται για άμεση είσπραξη εσόδων και τίποτε άλλο»³²

— Άννα Ζωηρού, πρώην μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΤΑΙΠΕΔ

Η επιδίωξη ενός «φιλόδοξου προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων» από την Ελλάδα ήταν μία από τις βασικές απαιτήσεις του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και της τρόικας.³³ Αυτό το πρόγραμμα, το οποίο ξεκίνησε το 2010 με την υπογραφή του πρώτου Μνημονίου Συνεννόησης, περιλάμβανε τη σύσταση ενός φορέα ιδιωτικοποιήσεων, του Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (γνωστό επίσης με το ακρωνύμιο ΤΑΙΠΕΔ). Αυτός ο φορέας ιδρύθηκε το 2011 και είχε αρχικά στόχο να πουλήσει περιουσιακά στοιχεία του ελληνικού κράτους αξίας 50 δις. ευρώ. Επειδή ο φορέας ιδρύθηκε με καθεστώς ιδιωτικού δικαίου, δεν ενέπιπτε στη δικαιοδοσία του ελληνικού Κοινοβουλίου.³⁴ Το γεγονός αυτό καθιστούσε το ΤΑΙΠΕΔ ιδανικό εργαλείο ελέγχου των περιουσιακών στοιχείων της Ελλάδας από τους πιστωτές της. Από τη στιγμή που τα περιουσιακά στοιχεία μεταβιβάζονταν στο ΤΑΙΠΕΔ, δεν μπορούσαν να επιστραφούν αλλά μόνο να πωληθούν. Επίσης, παρ' ότι τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του φορέα διορίζονταν από την ελληνική κυβέρνηση, η τρόικα είχε το δικαίωμα να τα αντικαταστήσει αν τα έκρινε αναποτελεσματικά. Τέλος, δύο μόνιμοι «παρατηρητές» της τρόικας τοποθετήθηκαν στο διοικητικό συμβούλιο του φορέα, ώστε να επιβλέπουν τις ενέργειές του.

Από την ίδρυσή του, το ΤΑΙΠΕΔ έχει συνδεθεί με διαμάχες και σκάνδαλα. Παρ' ότι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του απολαμβάνουν ασυλία από ποινικές διώξεις, για πολλά από αυτά έχει διαταχθεί έρευνα για διαφθορά. Σε λιγότερο από πέντε χρόνια, η ηγεσία του φορέα έχει αλλάξει έξι φορές εξαιτίας σκανδάλων, συγκρούσεων συμφερόντων και κακοδιαχείρισης. Το ΤΑΙΠΕΔ έχει αποδειχθεί εξαιρετικά αναποτελεσματικό, έχοντας κατορθώσει να υλοποιήσει μόνο το ένα δέκατο των ιδιωτικοποιήσεων που είχε θέσει ως αρχικό στόχο. Το πιο πρόσφατο Μνημόνιο Συνεννόησης περιλαμβάνει τη σύσταση ενός νέου φορέα ιδιωτικοποιήσεων, στον οποίο έχει δοθεί παράταση χρόνου για την επίτευξη του αρχικού στόχου των 50 δις. ευρώ.

14 ακίνητα του Δημοσίου

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Alpha Bank, Eurobank Equities A.E.Π.Ε.Υ., Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς

Νομικοί σύμβουλοι: Watson Farley & Williams

Μία ακόμη υπόθεση ενδεικτική του τρόπου διαχείρισης των ιδιωτικοποιήσεων από το ΤΑΙΠΕΔ αφορά την πώληση δεκατεσσάρων από τα πολυτιμότερα ακίνητα της Ελλάδας, η οποία κατέληξε στην επιπλέον επιβάρυνση των Ελλήνων φορολογουμένων με 135 εκατ. ευρώ. Το 2014, το ΤΑΙΠΕΔ πώλησε δεκατέσσερα κρατικά ακίνητα στην εταιρεία αξιοποίησης ακινήτων Eurobank Property Services, θυγατρική της ελληνικής τράπεζας Eurobank Ergasias, στη συνολική τιμή των 145,81 εκατ. ευρώ.³⁵ Όμως, η συμφωνία προέβλεπε επίσης την επαναμίσθωση αυτών των ακινήτων από το κράτος για 20 χρόνια, με ετήσιο μίσθωμα 14,05 εκατ. ευρώ. Το αποτέλεσμα ήταν όχι μόνο η εκκαθάριση πολύτιμων ακινήτων του Δημοσίου, αλλά και η απώλεια περίπου 135 εκατ. ευρώ για το ελληνικό κράτος, τα οποία καρπώθηκε ο αγοραστής. Με άλλα λόγια, αγοράζοντας τα ακίνητα, η εταιρεία Eurobank Property Services με έδρα την Ελλάδα (θυγατρική της Eurobank Ergasias στην οποία ανήκει επίσης και η Eurobank Equities A.E.Π.Ε.Υ., ένας από τους χρηματοοικονομικούς συμβούλους του ΤΑΙΠΕΔ)³⁶ θα διπλασιάσει μέσα σε είκοσι χρόνια την αρχική επένδυσή της εις βάρος του ελληνικού κράτους και των πολιτών του.³⁷ Εντούτοις, το ΤΑΙΠΕΔ έκρινε τη συμφωνία επωφελή.

Γι' αυτή την υπόθεση είναι σε εξέλιξη έρευνα για διώξεις με την κατηγορία της απιστίας εναντίον του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων του ΤΑΙΠΕΔ για δυνητική ζημία του ελληνικού Δημοσίου, η οποία υπερβαίνει τα 580 εκατ. ευρώ.³⁸ Επίσης, αυτή την περίοδο ασκούνται διώξεις από τον εισαγγελέα Διαφθοράς Κωνσταντίνο Σαργιώτη εναντίον τριών μελών της διοίκησης του ΤΑΙΠΕΔ για διαφθορά και παρακράτηση σε μερίσματα του Δημοσίου που ανέρχονται σε περίπου 500 χιλ. ευρώ.³⁹

Έγγειος ιδιοκτησία του πρώην Διεθνούς Αεροδρομίου της Αθήνας

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Citibank, Τράπεζα Πειραιώς

Νομικοί σύμβουλοι: Fortsakis, Diakopoulos, Mylonogiannis & Associates, Watson Farley & Williams LLP

Το 2014 εκπονήθηκε σχέδιο για την πώληση του οικοπέδου του «Ελληνικού», όπου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις του πρώην Διεθνούς Αεροδρομίου της Αθήνας. Πρόκειται για μια έκταση 6,2 χιλιάδων στρεμμάτων σε ένα από τα πιο εύρωστα νότια προάστια της Αθήνας. Για περισσότερο από 10 χρόνια, οι κάτοικοι της περιοχής λάμβαναν υποσχέσεις ότι το οικόπεδο θα μετατραπεί σε πάρκο. Τελικά, όμως, η τότε ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να πωλήσει το οικόπεδο σε ιδιωτική εταιρεία.⁴⁰ Σύμφωνα με την εκτίμηση του ΤΑΙΠΕΔ, η αξία του οικοπέδου δεν ξεπερνούσε τα 700 εκατ. ευρώ. Όμως, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας δημοσίευσε αργότερα έκθεση με την οποία βεβαίωνε ότι η πραγματική αξία του Ελληνικού ξεπερνούσε τα 3 δισ. ευρώ.⁴¹ Το 2014, μια κοινοπραξία με επικεφαλής τη Lamda Development (ιδιοκτήτης της οποίας είναι ο Σπύρος Λάτσης, ένας από τους πλουσιότερους ανθρώπους στην Ελλάδα) και τον κινεζικό επενδυτικό γίγαντα Fosun, κέρδισε την επαναμίσθωση ολόκληρης της περιοχής για 99 χρόνια και απέκτησε άμεση ιδιοκτησία του 30% της περιοχής. Η συμφωνία προέβλεπε την καταβολή ποσού ύψους 915 εκατ. ευρώ σε διάστημα 10 χρόνων. Επειδή η Lamda Development ήταν ο μόνος πλειοδότης, σύμφωνα με το ΤΑΙΠΕΔ, αυτή η πενιχρή προσφορά αποτελούσε τη μοναδική επιλογή. Εντούτοις, έχει διαταχθεί εξέταση για το ενδεχόμενο ο φορέας να έθεσε «υπερβολικά περιοριστικά κριτήρια για τη συμμετοχή των επενδυτών».⁴² Με άλλα λόγια, το ΤΑΙΠΕΔ επέτρεψε μόνο στη Lamda Development να συμμετάσχει στον διαγωνισμό αποκλείοντας άλλους εν δυνάμει επενδυτές με αμφιλεγόμενες προϋποθέσεις συμμετοχής. Εξαιτίας αυτών των «υπερβολικά περιοριστικών κριτηρίων», οι Έλληνες φορολογούμενοι στερήθηκαν έσοδα πάνω από 2 δισ. ευρώ από την ιδιωτικοποίηση.

14 περιφερειακά αεροδρόμια

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Citibank, Eurobank Ergasias

Νομικοί σύμβουλοι: Dracopoulos & Vassalakis, Your Legal Partners, Norton Rose Fulbright

Αμέσως μετά τις νέες διαπραγματεύσεις διάσωσης μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και της τρόικας, τον Ιούλιο του 2015, ανακοινώθηκε η συμφωνία για την πώληση δεκατεσσάρων κερδοφόρων περιφερειακών αεροδρομίων της Ελλάδας. Παρ' ότι η χώρα διαθέτει συνολικά 37 περιφερειακά αεροδρόμια, τα οποία εξυπηρετούν τα πολυάριθμα νησιά της, τα αεροδρόμια που περιλήφθηκαν στη συμφωνία είναι τα μόνα κερδοφόρα, καθώς βρίσκονται σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς όπως η Κέρκυρα, η Κως, η Ρόδος, η Μύκονος και η Σαντορίνη.⁴³ Τα υπόλοιπα αεροδρόμια, τα οποία επιχορηγούνται από το κράτος, θα παραμείνουν στην κατοχή του. Η συμφωνία με την οποία παραχωρείται στη γερμανική εταιρεία Fraport η διαχείριση των αεροδρομίων για έως 50 χρόνια ορίζει εφάπαξ καταβολή τιμήματος 1,23 δισ. ευρώ και, επιπρόσθετα, ετήσιο τέλος ύψους 22,9 εκατ. ευρώ.⁴⁴ Ένας από τους συμβούλους του ΤΑΙΠΕΔ γι' αυτή τη συμφωνία είναι η Lufthansa GmbH, ανεξάρτητη θυγατρική της γερμανικής εταιρείας αερομεταφορών. Παρ' ότι, όμως, η Lufthansa επέβλεψε την πώληση των αεροδρομίων με την ιδιότητα του συμβούλου, είναι επίσης μέτοχος στη Fraport, την εταιρεία που τα αγόρασε. Το γεγονός αυτό αποτελεί καταφανή περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων. Αν λάβει κανείς υπ' όψιν ότι ο συνολικός αριθμός πτήσεων με προορισμό τα 14 ελληνικά αεροδρόμια έχει αυξηθεί κατά 13,8% τον τελευταίο χρόνο και ο αριθμός των επιβατών

έχει ξεπεράσει τα 22 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση 19%, η συμφωνία ήταν αδιαμφισβήτητα εξαιρετικά συμφέρουσα για τη Fraport και ιδιαίτερα επικερδής για τη Lufthansa.⁴⁵ Η συγκεκριμένη συμφωνία παρουσιάζει ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον αν λάβει κανείς υπ' όψιν τις ισχυρές πιέσεις που άσκησε η Γερμανία στην Ελλάδα στο ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων διάσωσης. Εκτός από τη Lufthansa, το γερμανικό κράτος είναι επίσης μέτοχος στη Fraport με μερίδιο 51%, μέσω ιδιοκτησίας σε περιφέρειες και δήμους. Στην ουσία, αυτή η συμφωνία αποκαλύπτει πώς τα κερδοφόρα περιουσιακά στοιχεία της Ελλάδας και τα μερίσματα που αποδίδουν μεταφέρονται στα ταμεία του γερμανικού κράτους.

Ιρλανδία

Εταιρεία προμήθειας φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας Bord Gáis Energy

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: RBC Capital Markets, Barclays

Νομικοί σύμβουλοι: Mason Hayes & Curran, McCann FitzGerald, Allen & Overy, Arthur Cox, Freshfields Bruckhaus Deringer, A&L Goodbody

Μία από τις πιο σημαντικές ιδιωτικοποιήσεις έως σήμερα στην Ιρλανδία ήταν η πώληση της εταιρείας κοινής ωφέλειας **Bord Gáis Energy (BGE)** σε μια κοινοπραξία στην οποία συμμετέχουν η Centrica plc, η Brookfield Renewable Power Inc και η iCON Infrastructure. Η τρόικα πίεσε την Ιρλανδία να πωλήσει αυτή την κερδοφόρα εταιρεία προμήθειας ενέργειας για να ελαφρύνει τη δεινή οικονομική θέση στην οποία βρισκόταν το 2012. Παρ' ότι η εκτιμώμενη αξία της BGE ήταν 1,5 δισ. ευρώ, τελικά δημοπρατήθηκε για 1,1 δισ. ευρώ, διότι δεν είχε οριστεί τιμή ασφαλείας.² Το καθαρό ποσό που εισέπραξε το κράτος, μετά και την αφαίρεση διαφόρων εξόδων, ήταν περίπου 1 δισ. ευρώ.⁴⁶ Η συμφωνία περιλάμβανε την πώληση ενός νεόδμητου σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, για τον οποίο τέσσερα χρόνια νωρίτερα η BGE είχε πληρώσει 400 εκατ. ευρώ. Επίσης, η μητρική εταιρεία Bord Gáis εξαναγκάστηκε να μετονομαστεί σε Gas Networks Ireland. Επιπρόσθετα, η κρατική εταιρεία έχασε τα κερδοφόρα αιολικά πάρκα και τις μονάδες παραγωγής αιολικής ενέργειας που είχε στην κατοχή της έως τότε, καθώς και το δικαίωμα παροχής φυσικού αερίου σε σχεδόν ένα εκατομμύριο πελάτες στην Ιρλανδία.⁴⁷ Μόνο το 2013, τα κέρδη προ φόρων, τόκων και αποσβέσεων (EBITDA) που είχε αποφέρει η κρατική BGE ήταν 91 εκατ. ευρώ.⁴⁸ Παρά την απογοητευτική έκβαση της διαδικασίας, οι αμοιβές των συμβούλων ανήλθαν στα 27 εκατ. ευρώ.⁴⁹

Ηνωμένο Βασίλειο

Ταχυδρομική υπηρεσία Royal Mail

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Lazard, UBS

Νομικοί σύμβουλοι: Freshfields Bruckhaus Deringer

Τον Οκτώβριο του 2013, το 60% της βρετανικής κρατικής ταχυδρομικής εταιρείας Royal Mail (RM) πωλήθηκε μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς. Οι μετοχές της RM εισήχθησαν στο χρηματιστήριο με τιμή διάθεσης 330 πέννες ανά μετοχή, με αποτέλεσμα τα συνολικά έσοδα να ανέλθουν περίπου σε 2 δισ. λίρες. Η αρχική δημόσια προσφορά υπερκαλύφθηκε 24 φορές,³ ενώ την πρώτη ημέρα της συναλλαγής η τιμή της μετοχής της RM σημείωσε αύξηση 38% φθάνοντας τις 455 πέννες.⁵⁰ Λόγω του τεράστιου επενδυτικού ενδιαφέροντος οι μετοχές της RM εκτοξεύθηκαν στα ύψη, ξεπερνώντας κατά 50% την αρχική αξία τους τις επόμενες ημέρες και κατά 72% την πρώτη τιμή της αρχικής δημόσιας

² Η τιμή ασφαλείας ορίζεται από τον πωλητή και είναι η κατώτατη τιμή πώλησης ενός περιουσιακού στοιχείου σε μια δημοπρασία.

³ Οι επενδυτές που είχαν δηλώσει ενδιαφέρον να αγοράσουν τις μετοχές της RM στην προσφερόμενη τιμή τους ήταν 24 περισσότεροι από τις διαθέσιμες μετοχές.

προσφοράς μέσα στους πρώτους πέντε μήνες της συναλλαγής. 51 Παρ' ότι η βρετανική κυβέρνηση σχεδίαζε αρχικά να πωλήσει το 51% της RM, οι χρηματοοικονομικοί σύμβουλοί της, η Lazard και η UBS, συνέστησαν να πωληθεί το 60% της εταιρείας μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς. Η αύξηση της αξίας της μετοχής την πρώτη ημέρα της συναλλαγής σήμαινε ότι η αξία του μεριδίου του 60% που πώλησε η κυβέρνηση αυξήθηκε κατά 750 εκατ. λίρες μέσα σε οκτώ ώρες. Σε δεκαεπτά θεσμικούς επενδυτές παραχωρήθηκε καθεστώς προτεραιότητας για την αγορά των μετοχών της RM, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη διαμόρφωση μιας στέρεης βάσης μετόχων. Εντούτοις, μέσα σε λίγες εβδομάδες, περισσότερες από τις μισές μετοχές που είχαν διατεθεί σε αυτούς τους επενδυτές είχαν πωληθεί στην αγορά αποφέροντας τεράστια κέρδη. ⁵²

Ο ρόλος της Lazard στην εισαγωγή των μετοχών της RM στο χρηματιστήριο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Παρ' ότι το συμβουλευτικό τμήμα της Lazard έπαιξε τον βασικό συμβουλευτικό ρόλο στην ιδιωτικοποίηση της RM και, ως εκ τούτου, επηρέασε άμεσα την τιμή της αρχικής δημόσιας προσφοράς, το τμήμα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων της Lazard ήταν μία από τις δεκαέξι εταιρείες στις οποίες παραχωρήθηκε καθεστώς επενδυτικής προτεραιότητας. Αυτό επέτρεψε στην εταιρεία να αγοράσει έξι εκατομμύρια μετοχές αξίας σχεδόν 20 εκατ. λιρών, τις οποίες πώλησε μία εβδομάδα αργότερα με κέρδος 8 εκατ. λιρών. Καθώς η Lazard ήταν ο βασικός χρηματοοικονομικός σύμβουλος της ιδιωτικοποίησης, συνέβαλε καθοριστικά στην τεράστια υποτίμηση των μετοχών της RM. Στην ουσία συμβούλεψε τη βρετανική κυβέρνηση να μην αυξήσει την τιμή των μετοχών της, παρά τις προειδοποιήσεις άλλων συμβούλων ότι η τιμή ήταν υπερβολικά χαμηλή. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι η αμοιβή της Lazard για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες της ήταν 1,5 εκατ. λίρες. ⁵³ Μέσω του προνομιακού επενδυτικού καθεστώτος που απολάμβανε, η Lazard είχε τη δυνατότητα να επωφεληθεί τα μέγιστα από την υποτίμηση των μετοχών της RM που οι οικονομικοί σύμβουλοί της είχαν επιτύχει. Εντούτοις, ο διευθύνων σύμβουλος της Lazard William Rucker αρνήθηκε τις κατηγορίες για σύγκρουση συμφερόντων που ακολούθησαν την εισαγωγή της RM στο χρηματιστήριο. Ισχυρίστηκε ότι το «Σινικό Τείχος» ανάμεσα στο συμβουλευτικό τμήμα και στο τμήμα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων της Lazard παρέμεινε αδιαπέραστο καθ' όλη τη διάρκεια της ιδιωτικοποίησης. ⁵⁴

Ο όρος «Σινικό Τείχος» περιγράφει το τείχος σιωπής που πρέπει να υπάρχει μεταξύ των διαφορετικών τμημάτων ενός χρηματοοικονομικού ιδρύματος προς αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων. ⁵⁵ Πρόκειται για την ηθική υποχρέωση μυστικότητας που δεσμεύει τα μέλη επιχειρήσεων που παρέχουν πολλαπλές υπηρεσίες, με σκοπό την αποφυγή παράνομων συναλλαγών βασισμένων σε απόρρητες πληροφορίες. Εντούτοις, λόγω παλαιότερων σκανδάλων, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την υπόθεση της Lazard και της Royal Mail, η αποτελεσματικότητα τέτοιων τειχών αμφισβητείται έντονα.

Ισπανία

Εταιρεία διαχείρισης αεροδρομίων AENA

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Lazard, N+1 Corporate Finance

Νομικοί σύμβουλοι: Pérez-Llorca Abogados

Τον Φεβρουάριο του 2015, η ισπανική κυβέρνηση προέβη σε μία από τις μεγαλύτερες ιδιωτικοποιήσεις των τελευταίων χρόνων, με την πώληση μεριδίου 49% της κρατικής εταιρείας διαχείρισης αεροδρομίων AENA. Κατά την αρχική δημόσια εγγραφή, οι μετοχές της AENA εισήχθησαν στο χρηματιστήριο με τιμή διάθεσης 58 ευρώ ανά μετοχή και, κατά συνέπεια, η αξία της εταιρείας αποτιμήθηκε στα 8,7 δισ. ευρώ. Την ίδια ημέρα, η τιμή της μετοχής έκλεισε στα 70 ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 20,7%. Μέσα σε λιγότερο από δύο μήνες, η αξία της μετοχής ξεπερνούσε τα 100 ευρώ, επίπεδα στα οποία παραμένει έως και σήμερα. Παρά το γεγονός ότι η δημόσια προσφορά απέφερε άμεσα έσοδα άνω των 4 δισ. ευρώ στο ισπανικό κράτος, η υποτίμηση της μετοχής στέρησε από τους Ισπανούς φορολογούμενους μελλοντικά έσοδα της τάξης των 3 δισ. ευρώ. Αντιθέτως, οι τράπεζες που συντόνισαν την αρχική δημόσια προσφορά ουδόλως ζημιώθηκαν: έναν μήνα αργότερα τούς δόθηκε η δυνατότητα να αγοράσουν το 10% των μετοχών με την αρχική τιμή της μετοχής στα 58 ευρώ, το λεγόμενο «δικαίωμα επιπρόσθετης κατανομής» (green shoe option).⁵⁶ Τη δεδομένη στιγμή η τιμή της μετοχής είχε ήδη ξεπεράσει τα 80 ευρώ, πράγμα που σήμαινε ότι οι τράπεζες αποκόμισαν άμεσο ελάχιστο κέρδος ύψους 150 εκατ. ευρώ.⁵⁷

Όπως και με τη Royal Mail στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Lazard, ο αγαπημένος σύμβουλος ιδιωτικοποιήσεων της Ευρώπης, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην υποτίμηση της AENA πριν από την αρχική δημόσια προσφορά, αφού συνέβαλε στον καθορισμό της τιμής της. Όπως και στην περίπτωση της ιδιωτικοποίησης της Royal Mail, ένα από τα τμήματα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων της Lazard, το Lazard World Dividend & Income Fund, απέκτησε μετοχές της AENA κατά την αρχική δημόσια προσφορά και τις πούλησε περίπου έναν μήνα αργότερα αποκομίζοντας καθαρό κέρδος της τάξης του 60%.⁵⁸ Με την αγορά και την πώληση των μετοχών της AENA μέσα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, το Lazard World Dividend & Income Fund παρέκκλινε από τη συνηθισμένη στρατηγική του. Όπως υποδηλώνει το όνομά του, το συγκεκριμένο τμήμα επικεντρώνεται συνήθως σε μακροπρόθεσμες επενδύσεις και στα κέρδη που προκύπτουν από μερίσματα.⁵⁹ Στην περίπτωση της AENA, ωστόσο, το Lazard World Dividend & Income Fund ήταν εξαιρετικά πρόθυμο να παρεκκλίνει από τη συνήθη στρατηγική του, όταν είδε αύξηση της επένδυσής του κατά 60% σε τέσσερις μόλις εβδομάδες. Για άλλη μία φορά η Lazard εκμεταλλεύτηκε πλήρως την προνομιακή θέση που της παρείχε η διπλή ιδιότητα του πωλητή και του αγοραστή, κατορθώνοντας με αυτόν τον τρόπο να αποκομίσει τεράστια κέρδη.

Πορτογαλία

Εταιρείες ενέργειας EDP και REN

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Caixa BI, Perella Weinberg, Banco Espirito Santo de Investimento, BBVA

Νομικοί σύμβουλοι: Morais Leitão, Shearman & Sterling, SLCM, PLMJ, GAP, Linklaters

Η μερική πώληση δύο από τις μεγαλύτερες εταιρείες κοινής ωφέλειας της Πορτογαλίας αποτελεί ακόμη ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του αμφιλεγόμενου ρόλου ορισμένων χρηματοοικονομικών συμβούλων και των οφελών που αποκομίζουν από τις ιδιωτικοποιήσεις. Το 2011 και το 2012, το πορτογαλικό κράτος ξεκίνησε την εφαρμογή του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων με την πώληση του 21,35% και του 40% των μετοχών των εταιρειών ενέργειας Energias de Portugal (EDP) και Redes Energéticas Nacionais (REN) αντίστοιχα, σε δύο κινεζικές ΔΕΚΟ. Συγκεκριμένα, το 21,35% της EDP πουλήθηκε στη Three Gorges Corporation, ενώ το 25% του 40% των μετοχών της REN στην State Grid

Corporation of China. Τόσο η μία όσο και η άλλη περίπτωση ιδιωτικοποίησης σημαδέυτηκαν από μια σοβαρή σύγκρουση συμφερόντων. Η πορτογαλική τράπεζα Banco Espírito Santo de Investimento είχε κληθεί να εκτιμήσει αν η ιδιωτικοποίηση των δύο εταιρειών ήταν δυνατή. Αργότερα, ωστόσο, η εν λόγω πορτογαλική τράπεζα επενδύσεων πρόσφερε συμβουλευτικές υπηρεσίες και στις δύο κινεζικές εταιρείες που προσπαθούσαν να αγοράσουν τα συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία.⁶⁰ Αυτό σημαίνει ότι οι κινεζικές εταιρείες ίσως είχαν στη διάθεσή τους κρίσιμες εμπιστευτικές πληροφορίες κατά τη διαδικασία υποβολής προσφορών. Σύμφωνα με μια έκθεση που εξέδωσε το πορτογαλικό Ελεγκτικό Συνέδριο το 2015, ο διττός ρόλος της τράπεζας στην ιδιωτικοποίηση του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας απέτυχε να προστατεύσει τα εθνικά συμφέροντα. Η έκθεση καταδίκασε την Parública (τον κρατικό φορέα που είναι υπεύθυνος για τις ιδιωτικοποιήσεις) και δήλωσε ότι παρέλειψε να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει ότι οι σύμβουλοι του κράτους δεν θα συντάσσονταν με την άλλη πλευρά προσφέροντας τις υπηρεσίες τους σε ενδιαφερόμενους αγοραστές. Επιπλέον, η έκθεση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι με την πώληση του υπόλοιπου κρατικού μεριδίου στις εταιρείες ενέργειας, το πορτογαλικό κράτος θα στερείτο σημαντικών μελλοντικών μερισμάτων. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση θα έχανε περίπου 1,6 δισ. ευρώ από την πώληση της EDP και περίπου 400 εκατ. ευρώ από την πώληση της REN.⁶¹ Μόλις τρία χρόνια μετά τις εν λόγω συμφωνίες, τον Σεπτέμβριο του 2014, η πορτογαλική κυβέρνηση ψήφισε ένα νόμο που αποσκοπεί στην προστασία των στρατηγικών κρατικών περιουσιακών στοιχείων στο μέλλον, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στον ενεργειακό τομέα.⁶²

Ιταλία

Ταχυδρομική υπηρεσία Poste Italiane και σιδηροδρομική εταιρεία Ferrovie dello Stato

Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι: Lazard, Rothschild, Mckinsey, The Brattle group Ltd, Bank of America Merrill Lynch, Ernst & Young

Νομικοί σύμβουλοι: Cleary Gottlieb Steen & Hamilton, Gianni, Origoni, Grippo, Cappelli & Partners, Clifford Chance, Chiomenti Studio Legale, Shearman & Sterling LLP

Άλλη μία χαρακτηριστική περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων αφορά την ιδιωτικοποίηση δύο από τις μεγαλύτερες κρατικές εταιρείες της Ιταλίας. Πρόκειται για την ιταλική ταχυδρομική υπηρεσία Poste Italiane, το 40% των μετοχών της οποίας πωλήθηκε μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς τον Οκτώβριο του 2015 και για την ιταλική σιδηροδρομική εταιρεία Ferrovie dello Stato, το 40% των μετοχών της οποίας θα πωληθεί σε ιδιώτες εντός του 2016, με την υποδομή του δικτύου της να παραμένει στα χέρια του Δημοσίου.⁶³ Λόγω του μεγέθους αυτών των ιδιωτικοποιήσεων, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών αποτελεί μια εξαιρετικά επικερδή επιχειρηματική δραστηριότητα. Ωστόσο, υπάρχουν καταγγελίες για σύγκρουση συμφερόντων και για τις δύο συναλλαγές. Η πρόεδρος της Poste Italiane Luisa Todini, πρώην στέλεχος του πολιτικού κόμματος Forza Italia, είναι επίσης μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Rothschild & Co, η οποία εμπλέκεται ως χρηματοοικονομικός σύμβουλος στην ιδιωτικοποίηση της εταιρείας.⁶⁴ Παρόμοια είναι και η περίπτωση της Daniela Carosio, η οποία είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Ferrovie dello Stato ενώ συγχρόνως κατέχει σημαντικά αξιώματα στην Ernst & Young, επίσης μία από τις εταιρείες παροχής χρηματοοικονομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών στην εν λόγω ιδιωτικοποίηση.⁶⁵ Οι δύο αυτές περιπτώσεις καταδεικνύουν ότι κάποιοι υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι έχουν τη δυνατότητα να εκμεταλλεύονται τη θέση τους προς ίδιον όφελος ή προς όφελος των συνεργατών τους. Επίσης, αποκαλύπτουν ότι πολλοί χρηματοοικονομικοί οίκοι και εταιρείες συμβούλων είναι σε θέση να λαμβάνουν ιδιαίτερα υψηλές προμήθειες και να παρακάμπτουν επίσημες διαδικασίες επιλογής οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν στον αποκλεισμό τους.

Κύπρος

Η Κύπρος είναι μία από τις τέσσερις χώρες που προσέφυγαν στον ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης και υπέγραψαν Μνημόνιο Συνεννόησης με την τρόικα. Βάσει της συμφωνίας, η χώρα έπρεπε να εφαρμόσει ένα ευρύ πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων, το οποίο περιλαμβάνει στρατηγικούς τομείς της οικονομίας, όπως ορισμένα από τα κύρια λιμάνια της χώρας, καθώς και εταιρείες τηλεπικοινωνιών και ενέργειας.⁶⁶ Ιδιαίτερα η πώληση των εταιρειών ενέργειας οδήγησε τόσο τους εργαζόμενους σε αυτές όσο και το ευρύ κοινό σε μεγάλες διαμαρτυρίες. Το νομοσχέδιο που προώθησε προς ψήφιση η κυβέρνηση αρχικά απορρίφθηκε από το Κοινοβούλιο. Ωστόσο, επειδή η τρόικα δεν αποδέχθηκε το αποτέλεσμα, ψηφίστηκε τελικά στη δεύτερη ψηφοφορία. Τον Ιούλιο του 2015, κατά την πιο πρόσφατη αναθεώρηση του Μνημονίου Συνεννόησης, η τρόικα έκανε γνωστό ότι αναμένει κάποιες καθυστερήσεις στην εφαρμογή του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων, αλλά ότι είναι γενικά ικανοποιημένη με την πρόοδο των εργασιών.⁶⁷ Έως σήμερα, η κυβέρνηση δεν έχει επιλέξει τους συμβούλους και τις τράπεζες που θα εμπλακούν στη διαδικασία.

Το παράδοξο των ιδιωτικοποιήσεων:

το κινεζικό κράτος εξαγοράζει ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας

Αν και η μόνιμη επωδός της τρόικας υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων είναι ότι οι ιδιωτικές εταιρείες παρουσιάζουν πλεονεκτήματα έναντι των δημόσιων επιχειρήσεων, στην πραγματικότητα πολλές από τις κρατικές επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιούνται στην Ευρώπη δεν μεταφέρονται σε ιδιώτες, αλλά σε άλλα κράτη. Οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα, για παράδειγμα, έχουν ήδη οδηγήσει στη μεταβίβαση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων της χώρας στη Γερμανία και το Αζερμπαϊτζάν. Μία από τις χώρες που δραστηριοποιούνται έντονα τα τελευταία χρόνια στην εξαγορά ευρωπαϊκών κρατικών περιουσιακών στοιχείων είναι η Κίνα. Κινεζικές κρατικές επιχειρήσεις έχουν αγοράσει σημαντικές πρώην δημόσιες εταιρείες σε όλη την Ευρώπη, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, γεγονός που μετατρέπει σταδιακά την Κίνα σε σημαντικό ευρωπαϊκό παίκτη.

Το 2011, η κινεζική κρατική εταιρεία Three Gorges Corporation εξαγόρασε μερίδιο 21,35% της πορτογαλικής Energias de Portugal (EDP). Η EDP είναι ένας από τους μεγαλύτερους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη, με κυρίαρχη παρουσία στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Γαλλία και σε άλλες χώρες. Το 2012, η κινεζική κρατική εταιρεία State Grid Corporation of China (SGCC) απέκτησε μερίδιο 25% της πορτογαλικής εταιρείας ενέργειας Redes Energéticas Nacionais (REN), στην οποία έχει παραχωρηθεί η εκμετάλλευση δύο βασικών δικτύων ενεργειακής υποδομής της Πορτογαλίας, του Εθνικού Δικτύου Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (RNT) και του Εθνικού Δικτύου Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (RNTGN).

Το 2014, η SGCC αγόρασε το 35% των μετοχών της ιταλικής CDP Reti, η οποία κατέχει περίπου το 30% της SNAM (ιταλική εταιρεία υποδομών φυσικού αερίου) και της Terna (ιταλικός φορέας εκμετάλλευσης συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας). Επίσης, από το 2014 η κινεζική κρατική τράπεζα People's Bank of China κατέχει ένα μικρό μερίδιο της Terna, του ιταλικού προμηθευτή ενέργειας Enel και της ιταλικής πολυεθνικής εταιρείας πετρελαίου και φυσικού αερίου ENI. Την ίδια χρονιά, η Shanghai Electric, μία ημικρατική κινεζική εταιρεία, αγόρασε μερίδιο 40% της ιταλικής εταιρείας ενεργειακής μηχανικής Ansaldo Energia.⁶⁸

Τον Ιανουάριο του 2015, Έλληνες αξιωματούχοι ανακοίνωσαν ότι το 66% της κρατικής εταιρείας ΑΔΜΗΕ (Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας) επρόκειτο επίσης να πωληθεί στην κινεζική SGCC.⁶⁹ Όταν ο ΣΥΡΙΖΑ ανήλθε στην εξουσία μία εβδομάδα αργότερα, η συμφωνία ακυρώθηκε. Ωστόσο, μετά τις πιο πρόσφατες διαπραγματεύσεις διάσωσης τον Ιούλιο του 2015, η Κίνα έχει και πάλι στραμμένο το βλέμμα της στα ενεργειακά περιουσιακά στοιχεία της Ελλάδας.

Ο διακαής πόθος της Κίνας για τις εταιρείες ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη δεν περιορίζεται μόνο στις χώρες της Μεσογείου. Το 2015, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ανακοίνωσε μια κρατικο-ιδιωτική συνεργασία μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου, της Κίνας και της γαλλικής δημόσιας εταιρείας EDF. Ο κινεζικός κρατικός όμιλος China General Nuclear Power Group (GNP) και η EDF πρόκειται να κατασκευάσουν μια μονάδα παραγωγής πυρηνικής ενέργειας στο Ηνωμένο Βασίλειο, η οποία θα ονομαστεί Hinkley Point. Ο αντιδραστήρας θα καλύψει το 7% των ενεργειακών αναγκών του Ηνωμένου Βασιλείου μετά την ολοκλήρωσή του το 2025.⁷⁰ Η συμφωνία έχει δεχθεί σφοδρές επικρίσεις διότι προσφέρει στην EDF και τη GNP εγγυημένη τιμή πώλησης της ηλεκτρικής ενέργειας για τουλάχιστον 35 χρόνια, η οποία είναι διπλάσια από την τρέχουσα τιμή της αγοράς.⁷¹

Όλες αυτές οι εξαγορές που λαμβάνουν χώρα τα τελευταία χρόνια αναδεικνύουν το κινεζικό κράτος σε κυρίαρχο παίκτη στον τομέα της ενέργειας στην Ευρώπη. Η Κίνα έχει ήδη εκφράσει ενδιαφέρον για επέκταση της επιρροής της στο μέλλον και ο εκτελεστικός αντιπρόεδρος της SGCC, Zheng Baosen, δήλωσε ότι η Κίνα είναι έτοιμη να επενδύσει περαιτέρω σε ευρωπαϊκές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας «αν η τιμή είναι σωστή». ⁷²

Συμπεράσματα

Οι περιπτώσεις που επισημαίνει η παρούσα έκθεση καταδεικνύουν ότι η ευρωπαϊκή ατζέντα ιδιωτικοποιήσεων αποτελεί πράγματι ένα πεδίο σημαντικής κερδοφορίας για τις χρηματοοικονομικές και τις νομικές εταιρείες, καθώς επίσης και για μια επίλεκτη ομάδα ιδιωτικών εταιρειών και επενδυτών, αλλά ότι αποφέρει μικρό δημόσιο όφελος.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι κρατικές εταιρείες πωλούνται μονίμως σε τιμή κατώτερη της αξίας τους και, μάλιστα, καταλήγουν να στοιχίζουν στις κυβερνήσεις επιπλέον χρήματα (γεγονός που διαψεύδει το επιχείρημα ότι οι ιδιωτικοποιήσεις δημιουργούν έσοδα). Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, τα κρατικά περιουσιακά στοιχεία συχνά πωλούνται σε τιμές εξαιρετικά χαμηλότερες από τις πραγματικές τιμές της αγοράς. Η έρευνα δείχνει επίσης ότι οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν αρνητικό αντίκτυπο στα εργασιακά δικαιώματα και τις δαπάνες των καταναλωτών για τις δημόσιες υπηρεσίες.

Λόγω των πολλαπλών επιπέδων των χρηματοοικονομικών και νομικών συμβουλών, καθώς επίσης και του μεγάλου αριθμού των εμπλεκόμενων μερών, οι διαδικασίες των ιδιωτικοποιήσεων τείνουν να είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε διάφορες μορφές διαφθοράς και σύγκρουσης συμφερόντων αν δεν ελέγχονται αυστηρά. Ενώ περιπτώσεις απροκάλυπτης διαφθοράς απαντώνται σχετικά συχνά σε χώρες που κατηγορούνται για περιορισμένη διαφάνεια και λογοδοσία, όπως η Ελλάδα, περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων απαντώνται και σε χώρες που αποτελούν διεθνή κέντρα οικονομικών και νομικών υπηρεσιών, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο.

Επομένως, αναπάντητο παραμένει το ερώτημα σχετικά με τους λόγους για τους οποίους η τρόικα επιμένει να θεωρεί τις ιδιωτικοποιήσεις ακρογωνιαίο λίθο των πακέτων λιτότητας που επιβάλλει στα ευρωπαϊκά κράτη με δημόσιο χρέος. Οι ιδιωτικοποιήσεις όχι μόνο αποτυγχάνουν να προσφέρουν τα έσοδα και την αποτελεσματικότητα που θα τις δικαιολογούσαν, αλλά τροφοδοτούν και φαινόμενα νεποτισμού, διαφθοράς και κερδοσκοπίας από μικρές προνομιούχες ομάδες σε μια εποχή που οι κοινωνικές επιπτώσεις της λιτότητας είναι πιο κραυγαλέες από ποτέ. Κατά συνέπεια, επιδεινώνουν την κοινωνική κρίση που προκαλεί η αυξανόμενη ανισότητα, συμβάλλουν στην κοινωνική αναστάτωση και εντείνουν τη δυσαρέσκεια για το πολιτικό σύστημα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το γεγονός ότι τα θεσμικά όργανα της ΕΕ είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων καθιστά την ικανότητά τους για χρηστή διακυβέρνηση έναν ακόμη παράγοντα ανησυχίας, ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες αυξημένης μεταβίβασης εθνικής κυριαρχίας από τα κράτη-μέλη στους γραφειοκράτες των Βρυξελλών.

Το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (και η τρόικα στο σύνολό της) επιμένει στην εφαρμογή των προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων παρά την αποδεδειγμένη αποτυχία και το διαρκώς αυξανόμενο

οικονομικό και κοινωνικό κόστος τους, υποδηλώνει δύο πιθανά κίνητρα. Πρώτον, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει τόσο ισχυρούς ιδεολογικούς δεσμούς με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές, ώστε είναι απρόθυμη ακόμη και να εξετάσει τα στοιχεία που αποδεικνύουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις των ιδιωτικοποιήσεων για τα ίδια τα κράτη-μέλη της. Δεύτερον, ότι η βιομηχανία ιδιωτικοποιήσεων, από τις εταιρείες συμβούλων έως και τις εταιρείες που εξαγοράζουν κρατικά περιουσιακά στοιχεία, είναι τόσο ισχυρή, ώστε τα θεσμικά όργανα της ΕΕ αδυνατούν να αντιστρέψουν αυτή την πορεία. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η κατάσταση δημιουργεί εξαιρετικά αρνητική εικόνα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, προσφέρει μια εξήγηση για την ολοένα αυξανόμενη δυσaréσκεια και τη λαϊκή αντίσταση στα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων αλλά και στο συνολικό εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υποσημειώσεις

- 1 Transnational Institute, Privatising Europe – a working paper, March 2013, <https://www.tni.org/en/publication/privatising-europe>
- 2 European Commission. New crisis management measures to avoid future bank bail-outs, 6 June 2012, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-570_en.htm
- 3 The Wall Street Journal, Europe hit by downgrades, 14 January 2012, <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052970204542404577158561838264378>
- 4 Transnational Institute, Unpacking Competitiveness – A primer, June 2014, <https://www.tni.org/en/publication/unpacking-competitiveness>
- 5 European Commission, Intergovernmental support mechanisms, 20 June 2013, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/intergovernmental_support/index_en.htm
- 6 Financial Times, Brussels presses Italy to move on economic reform, 5 March 2014, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/bdb7479a-a451-11e3-9cb0-00144feab7de.html#axzz3ulsV9sEf>
- 7 William Easterly, IMF and World Bank Structural Adjustment Programs and Poverty, January 2013, <http://www.nber.org/chapters/c9656.pdf>
- 8 TNI, EC, stop imposing privatisation of water!, 17 October 2012, <https://www.tni.org/es/node/14461#sept26>
- 9 PWC, A beginner's guide to privatizations, May 2013, <http://www.pwc.com/cy/en/publications/privatisations-beginners-guide.html>
- 10 Deutsche Bank, Privatisation in the euro area, 31 July, 2015, https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD0000000000359507/Privatisation_in_the_euro_area%3AGovernments_should.pdf
- 11 PWC, A beginner's guide to privatisations', May 2013, <https://www.pwc.com/cy/en/publications/assets/privatisations-beginners-guide-en.pdf>
- 12 PWC, Considering an IPO?, September 2012, <https://www.pwc.com/us/en/transaction-services/publications/assets/pwc-cost-of-ipo.pdf>
- 13 Rupert Neate, Lazard advised on Royal Mail shares then profited by £8m in flotation, 30 April 2014, <http://www.theguardian.com/uk-news/2014/apr/30/lazard-bank-royal-mail-shares-profit-flotation-margaret-hodge>
- 14 <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-02-05/banker-to-the-broke-lazard-advises-greece-ukraine>
- 15 Bloomberg, Banker to the broke: Lazard advises Greece, Ukraine, 5 February 2015, <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-02-05/banker-to-the-broke-lazard-advises-greece-ukraine>
- 16 Lazard, 2014 Annual Report, http://files.shareholder.com/downloads/LAZARD/272038793x0x817091/8FC9A72A-9F67-4A37-B626-C1D48D9F37B5/2014_annual_report.pdf
- 17 Rothschild, 1981 - today, https://www.rothschild.com/our_history/1981-today/
- 18 The Spectator Archive, The Privateers of Privatisation, 14 October 1988, <http://archive.spectator.co.uk/article/15th-october-1988/9/the-privateers-of-privatisation>
- 19 TNI and CEO, Profiting from Crisis, March 2014, https://www.tni.org/files/download/profitting_from_crisis_1.pdf
- 20 TNI and CEO, Profiting from Crisis, March 2014, https://www.tni.org/files/download/profitting_from_crisis_1.pdf
- 21 PSIRU, Public and Private Sector Efficiency, May 2014, http://www.epsu.org/IMG/pdf/PSIRU_efficiency.pdf
- 22 PSIRU, Public and Private Sector Efficiency, May 2014, http://www.epsu.org/IMG/pdf/PSIRU_efficiency.pdf
- 23 New Internationalist, NI 488, December 2015, p. 21
- 24 New Internationalist, NI 488, December 2015, p. 21
- 25 Kishimoto, S. Lobina, E. & Petitjean, O., Our Public Water Future, April 2015, https://www.tni.org/files/download/ourpublicwaterfuture-11_conclusion.pdf
- 26 Pique, The Project, February 2009, <http://pique.at/project/aim.html>
- 27 Pique, The Impact of Liberalisation and Privatisation on Labour relations, 2008, page 9, http://www.boeckler.de/pdf/wsi_pj_piq_policy_paper_2.pdf
- 28 Pique, The Impact of Liberalisation and Privatisation on Labour relations, 2008, page 11, http://www.boeckler.de/pdf/wsi_pj_piq_policy_paper_2.pdf
- 29 IMF, Public-Private Partnerships, 12 March 2004, page 3, <http://www.imf.org/external/np/fad/2004/pifp/eng/031204.pdf>
- 30 Tagesspiegel, Europoly, <http://europoly.tagesspiegel.de/english/>
- 31 Yiannis Baboulias, Our big fat Greek privatisation scandals, 10 June 2014, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/06/our-big-fat-greek-privatisation--20146921125385770.html>
- 32 Zoe Mavroudi, Taiped: Greece's privatisation fund hits a bumpy road, 15 April 2013, <https://usilive.org/taiped-greeces-privatisation-fund-hits-a-bumpy-road/>
- 33 European Commission, Memorandum of Understanding between the European Commission acting on behalf of the European Stability Mechanism and the Hellenic Republic and the Bank of Greece, August 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/01_mou_20150811_en.pdf
- 34 C.J. Polychroniou, Greece: A Nation for Sale and the Death of Democracy, 31 July 2014, <http://www.truth-out.org/news/item/25244-greece-a-nation-for-sale-and-the-death-of-democracy>
- 35 Yiannis Baboulias, Our big fat Greek privatisation scandals, 10 June 2014, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/06/our-big-fat-greek-privatisation--20146921125385770.html>
- 36 Hellenic Republic Asset Development Fund, Invitation to submit an expression of interest for the sale of properties of the hradf and the lease of the same properties to the hellenic republic, 11 March 2013, <http://www.hradf.com/sites/default/files/attachments/20130311-eoi-slb-full-en1.pdf>
- 37 The Press Project, Government sells properties to Eurobank, in order to rent them back, 14 May 2014, <http://www.thepressproject.net/article/61886/Government-sells-properties-to-Eurobank-in-order-to-rent-them-back>; <http://en.eurobankpropertyservices.gr/Content.aspx?page=17>
- 38 Katerina Papathanasiou, 3 HRADF Board Members and Senior Management Face Serious Charges, 20 July 2015, <http://greece.greekreporter.com/2015/07/20/3-hradf-board-members-and-senior-management-face-serious-charges/>
- 39 ANA-MPA, Criminal charges against HRADF board member, senior management, 20 July 2015, <http://www.amna.gr/english/articleview.php?id=10692>

- 40 Tagesspiegel, Europoly, <http://europoly.tagesspiegel.de/english/>
- 41 Greek Reporter, Technical Chamber of Greece: True Value of 'Elliniko' is 3 Billion Euros, 31 October 2014, <http://greece.greekreporter.com/2014/10/31/technical-chamber-of-greece-true-value-of-elliniko-is-3-billion-euros/>
- 42 The Press Project, Anti-corruption prosecutor launches investigation into privatisation deal for former airport, 18 December 2014, <http://www.thepressproject.net/article/70508/Anti-corruption-prosecutor-orders-investigation-into-privatisation-deal-for-former-airport>
- 43 Verena Nees, Television programme shows how German companies benefit from privatisation in Greece, 30 July 2015, <https://www.wsws.org/en/articles/2015/07/30/revi-j30.html>
- 44 Tyler Durden, Greek Liquidation Sale Begins: German Company Wins privatisation Bid For 14 Greek Regional Airports, 18 August 2015, <http://www.zerohedge.com/news/2015-08-18/greek-liquidation-sale-begins-german-company-wins-privatization-bid-14-greek-regiona>
- 45 Verena Nees, Television programme shows how German companies benefit from privatisation in Greece, 30 July 2015, <https://www.wsws.org/en/articles/2015/07/30/revi-j30.html>
- 46 Sarah McCabe, Payday for BGE advisers despite €400m shortfall, 20 July 2014, <http://www.independent.ie/business/irish/payday-for-bge-advisers-despite-400m-shortfall-30444536.html>
- 47 Sarah McCabe, Payday for BGE advisers despite €400m shortfall, 20 July 2014, <http://www.independent.ie/business/irish/payday-for-bge-advisers-despite-400m-shortfall-30444536.html>
- 48 Ervia, Bord Gais Annual report 2013, July 2014, <http://www.ervia.ie/news/press-releases?i=3>
- 49 Sarah McCabe, Payday for BGE advisers despite €400m shortfall, 20 July 2014, <http://www.independent.ie/business/irish/payday-for-bge-advisers-despite-400m-shortfall-30444536.html>
- 50 National Audit Office, The Privatisation of Royal Mail, April 2014, <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2014/04/The-privatisation-of-royal-mail.pdf>
- 51 National Audit Office, The Privatisation of Royal Mail, April 2014, <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2014/04/The-privatisation-of-royal-mail.pdf>
- 52 National Audit Office, The Privatisation of Royal Mail, April 2014, <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2014/04/The-privatisation-of-royal-mail.pdf>
- 53 Rupert Neate, Lazard advised on Royal Mail shares then profited by £8m in flotation, 30 April 2014, <http://www.theguardian.com/uk-news/2014/apr/30/lazard-bank-royal-mail-shares-profit-flotation-margaret-hodge>
- 54 Nick Mathiason and Tom Warren, Lazard Asset Management was a Royal Mail priority investor and made £8m profit in one week, 30 April 2014, <https://www.thebureauinvestigates.com/2014/04/30/exclusive-lazard-asset-management-was-a-royal-mail-priority-investor/>
- 55 Investopedia, Chinese Wall, <http://www.investopedia.com/terms/c/chinesewall.asp>
- 56 Investopedia, Greenshoe Option, <http://www.investopedia.com/terms/g/greenshoe.asp>
- 57 Gonzalo Garteiz, La mala venta de AENA realizada por el Gobierno genera una minusvalía patrimonial al Estado de 2.610 millones en menos de dos meses, 1 April 2015, <http://www.lacelasia.com/la-mala-venta-de-aena-realizada-por-el-gobierno-genera-una-minusvalia-patrimonial-de-2-610-millones-en-menos-de-dos-meses/>
- 58 Raul Pozo, Lazard especula en Bolsa y se forra con AENA tras asesorar al Gobierno en la OPV, 8 June 2015, <http://vozpopuli.com/economia-y-finanzas/63508-lazard-especula-en-bolsa-y-se-forra-con-aena-tras-asesorar-al-gobierno-en-la-opv>
- 59 Raul Pozo, Lazard especula en Bolsa y se forra con AENA tras asesorar al Gobierno en la OPV, 8 June 2015, <http://vozpopuli.com/economia-y-finanzas/63508-lazard-especula-en-bolsa-y-se-forra-con-aena-tras-asesorar-al-gobierno-en-la-opv>
- 60 Ana Sigh, Auditoria, Privatizações da EDP e da REN não acautelaram interesse estratégico, 29 June 2015, <http://observador.pt/2015/06/29/auditoria-privatizacoes-da-edp-e-da-ren-nao-acautelaram-interesse-estrategico/>
- 61 Nuno Guedes, Estado pode ter perdido milhões com privatizações da EDP e REN, 28 June 2015, <http://www.tsf.pt/economia/interior/estado-pode-ter-perdido-milhoes-com-privatizacoes-da-edp-e-ren-4650198.html>
- 62 Ana Maria Gonçalves, Estado deve proteger melhor activos estratégicos, 29 June 2015, http://economico.sapo.pt/noticias/estado-deve-protoger-melhor-activos-estrategicos_222183.html
- 63 Il Fatto Quotidiano, Ferrovie dello Stato, al via privatizzazione, del 40%. "Ma la rete resta pubblica", 23 November 2015, <http://www.ilfattoquotidiano.it/2015/11/23/ferrovie-avviata-la-procedura-di-privatizzazione-infrastruttura-resta-pubblica/2243936/>
- 64 Vittorio Malagutti, Luisa Todini, Le Poste e quell conflitto d'interessi, 7 October 2015, <http://espresso.repubblica.it/plus/articoli/2015/10/07/news/luisa-todini-le-poste-e-quell-conflitto-d-interessi-1.233518>
- 65 Luigi Franco and Gaia Scacciavillani, FS, Il doppio ruolo del consigliere Carosio che è pure dirigente del suo consulente, 21 July 2015, <http://www.ilfattoquotidiano.it/2015/07/21/fs-il-doppio-ruolo-del-consigliere-carosio-che-e-pure-dirigente-del-suo-consulente/1889945/>
- 66 European Commission, The Economic Adjustment Programme for Cyprus, May 2013, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2013/pdf/ocp149_en.pdf
- 67 European Commission. The Economic Adjustment Programme for Cyprus. 7th Review, October 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeip/pdf/ip009_en.pdf
- 68 Ansaldo Energia, FSI-Shanghai Electric strategic agreement for Ansaldo Energia, <http://www.ansaldoenergia.it/easynews/newsleggi.asp?newsid=119>
- 69 Financial Times, Chinese investors wary of filling Greece's golden begging bowl, 25 June 2015, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/5612ac98-1b23-11e5-a130-2e7db721f996.html#axzz3rlXFGU6Z>
- 70 Sean Farrell and Terry Macalister, Work to begin on Hinkley Point reactor within weeks after China deal signed, <http://www.theguardian.com/environment/2015/oct/21/hinkley-point-reactor-costs-rise-by-2bn-as-deal-confirmed>
- 71 Osborne, A., Hinkley Point C is a lousy template for nuclear Britain, October 21 2013, <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/energy/10394772/Hinkley-Point-C-is-a-lousy-template-for-nuclear-Britain.html>
- 72 De Clercq, G., Zhu, C., and Jewkes, S., China State Grid quietly builds Mediterranean power network, 10 August 2014, <http://uk.reuters.com/article/2014/08/10/utilities-mediterranean-china-idUKL6N0QB5NF20140810>

Τα τελευταία χρόνια, η τρόικα (αποτελούμενη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο) επιβάλλει προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων σε χρεωμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά τη σημαντική λαϊκή αντίθεση σε αυτά. Η παρούσα έκθεση εξετάζει τις συνέπειες αυτών των ιδιωτικοποιήσεων. Επικεντρώνεται στη διαδικασία, στους επιχειρηματικούς παίκτες που έχουν επωφεληθεί και εξετάζει κατά πόσον η πώληση κρατικών περιουσιακών στοιχείων εκπληρώνει τις υποσχέσεις που δόθηκαν για να τη δικαιολογήσουν.

Το Transnational Institute (TNI) είναι ένα διεθνές ινστιτούτο έρευνας και προάσπισης, αφοσιωμένο στη δημιουργία ενός δίκαιου, δημοκρατικού και βιώσιμου πλανήτη. Για περισσότερο από 40 χρόνια, το TNI λειτουργεί ως ένας ιδιαίτερος σύνδεσμος για κοινωνικά κινήματα, ενδιαφερόμενους ερευνητές και φορείς χάραξης πολιτικής.

www.TNI.org